

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Ladislav Bartoš

VÝVOJ VYUČOVÁNÍ NÁBOŽENSTVÍ V Mladé Boleslavi v letech 1970 – 2009

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Dr. Vojtěch Eliáš

Praha 2010

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu této bakalářské práce Dr. Vojtěchu Eliášovi za jeho precizní vedení této práce, jeho čas, cenné rady a odborná doporučení.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Praze dne.....

Vlastnoruční podpis

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 ŠKOLSTVÍ V PROMÉNÁCH ČASU V MLADÉ BOLESLAVI	7
1.1 Z dějin města.....	7
1.2 Mladá Boleslav na přelomu 19 a 20 století.....	8
1.3 Mladá Boleslav v létech 1945 – 1989.....	8
1.4 Proměny Mladé Boleslavi po roce 1989.....	9
2 CÍRKEVNÍ SPRÁVA A NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT PŘED ROKEM 1989.....	11
2.1 Náboženská situace na konci šedesátých let.....	11
2.2 Doba normalizace.....	12
2.3 Diecéze bez pastýře.....	12
2.4 Důsledky normalizace a působení církve v Mladé Boleslavi.....	13
2.5 Vliv salesiánů na skrytou výuku náboženství.....	15
2.6 Salesiáni vlajková loď podzemní církve v Mladé Boleslavi.....	16
2.7 Salesiánské chaloupky.....	17
2.8 Charta 77 a církevní společenství.....	17
2.9 Proměny ve výuce náboženství na konci osmdesátých let.....	18
2.10 Na prahu svobody má litoměřická diecéze opět biskupa.....	19
3 VÝVOJ VÝUKY NÁBOŽENSTVÍ V MLADÉ BOLESLAVI PO ROCE 1989.....	21
3.1 První nesmělé kroky ve svobodné vlasti.....	21
3.2 Začátky svobodného vyučování v Mladé Boleslavi – práce laiků.....	21
3.3 Rok 1994 mezník ve výuce náboženství.....	23
3.4 Období katecheze na přelomu milénia.....	26

3.5	Diecéze bez pastýře – renesance výuky náboženství v Mladé Boleslavi.....	27
3.6	Ženy v církvi a jejich fenomén při výuce náboženství.....	30
4	NÁRODNOSTNÍ MENŠINY ŽIJÍCÍ VE FARNOSTI MLADÁ BOLESLAV.....	31
4.1	Romská komunita.....	31
4.1.1	Romové a školství.....	33
4.1.2	Romové a religiozita.....	34
4.2	Vietnamská menšina.....	35
4.2.1	Vietnamské děti na českých školách.....	36
4.2.2	Vietnamci a náboženství.....	37
4.2.3	Péče o vietnamskou mládež.....	38
4.3	Ukrajinská menšina.....	39
4.3.1	Religiozita Ukrajinců.....	40
	ZÁVĚR.....	41
	POUŽITÁ LITRRATURA.....	44
	ANGLICKÁ ANOTACE.....	46
	RESUMÉ.....	47

ÚVOD

Téma této bakalářské práce „*Vývoj vyučování náboženství v Mladé Boleslavi v letech 1970 – 2009*“ mne oslovilo při pedagogické praxi, kde mne zaujal katecheta pamětník, který vyprávěl skupince dětí svůj příběh z doby totality. Po skončení výuky jsem dlouho naslouchal jeho moudrým slovům, která se přenášela i do dalších vyučovacích hodin náboženství. Na rozdíl od žáků jsem se do jeho vyprávění dokázal vcítit (moje rodiče a prarodiče figurovali také na *černí listině* vládnoucí strany). Další téma vyplynulo z jeho povzdechu nad tím, že je starý a mladé žáky již nedokáže ničím zaujmout. Dost nelibě nesl i feminizaci výuky náboženství.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat vývoj výuky náboženství v období 1970 až 2009. První kapitolu věnuji malému okénku do minulosti. Při zkoumání materiálu v místním archívu jsem zjistil jak dominantní postavení v oblasti školství měla v minulosti Mladá Boleslav (o městě se hovoří jako o *bratrském Římu*), nutno připomenout i význam řádu piaristů. V druhé kapitole přiblížím těžké období normalizace až do listopadu 1989, vliv a význam *podzemní* církve na výuku náboženství ve městě. V třetí kapitole je přesněji rozpracován vývoj výuky náboženství v Mladé Boleslavi po roce 1989. V této kapitole se zaměřím i na litoměřickou diecézi, biskupa Josefa Koukla, na odstoupení Pavla Posáda, stav *bezvládní* a jmenování nového biskupa Baxanta. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na národnostní menšiny žijící ve farnosti a zde bude i odpověď na otázku, jaký má vliv místní automobilka na multikulturní prostředí ve městě.

Z hlediska časového je tato práce vymezena obdobím od roku 1970 do roku 1989 a od proměn roku 1989 po současnost. Původně jsem se chtěl více věnovat poměrům před listopadem, ale v některých výzkumech jsem se dostal do slepé uličky. Jen velmi těžko bylo možné dohledat stavy žáků a poměry při vyučování náboženství v totalitě. Autentických výpovědí jsem měl dost (také o církevních tajemnicích), ale ani jedinou písemnou dokumentaci, o kterou bych se mohl opřít. Generační výměna katechetů a působení mladých žen katechetek mne oslovily natolik, že se tato problematika stala stěžejním problémem mého výzkumu. Při posloupnosti bádání v této práci dojdou k samotnému problému v závěru třetí kapitoly. Pomyslný průsečík dějin a přítomnosti nastíní jakým způsobem, podle jakého klíče vybrat ideální katechetický tým. Může žena suplovat muže ve výuce náboženství? Je vhodné minulost propojit s budoucností v pojetí přesluhujícího katechety? Jedná se tedy o generační výměnu kněží, jáhnů a učitelů náboženství, kteří v současné době výuku zajišťují a nejsou zatíženi minulostí.

Tento výzkum byl proveden pomocí odborné literatury, bádání v farních kronikách, archívech a autentických výpovědí žijících aktérů (někteří pamětníci již zemřeli nebo se odstěhovali), za důležitými protagonisty jsem musel dojíždět spoustu kilometrů (někdy i neúspěšně).

Práce si klade otázku kam směřuje výuka náboženství v multikulturní Mladé Boleslavi. Zde bych chtěl ukázat rozdíl výuky náboženství v totalitě a nyní. Dříve doména převážně mužů, dnes za asistence mladých kněží převládá ženský fenomén. Budou mít ženy patřičnou autoritu a přispějí k růstu osobnosti mladých lidí? Pokusím se zmapovat význam fary pro budoucnost a odpovědět na několik palčivých otázek: „Znamená církev pro některé občany jen charitu, není fara pro někoho jen útočiště z nouze, budou peníze pro ohodnocení kvalitních katechetů?“

1. ŠKOLSTVÍ V PROMĚNÁCH ČASU V MLADÉ BOLESLAVI

1.1 Z dějin města

Mladá Boleslav byla založena na soutoku Jizery a Klenice snad již v 1. polovině 10. století Boleslavem II. Z podhradí vzniklo v roce 1343 poddanské město. Od roku 1600 dle listiny císaře Rudolfa II. se stalo městem královským. Minulost Mladé Boleslavi, jako významného centra působení Jednoty bratrské (sídlo biskupa, bratrská škola, tiskárna). Byla zde jak bratrská škola, tak i kališnická. Také židé měli samostatnou školu a od konce 16. století tu byla německá luteránská škola.

K velkému rozvoji dochází po reformách Marie Terezie a jejího syna Josefa II., kdy město bylo ustanoveno jako posádkové. V tomto období dochází ke změnám školství a dochází ke vzniku tzv. hlavní školy a to zásluhou piaristů, kteří se přestěhovali z Kosmonos.

Bývalá bratrská škola na Karmeli se v roce 1784 stala sídlem piaristického gymnázia, které mělo primární vliv na celé školství ve městě a v širokém okolí. Zájem o gymnázium na přelomu 18 a 19 století byl obrovský. Zvětšovali je žáci studující soukromně, obyčejně u venkovských kaplanů a farářů. Největší vzrůst žáků byl v roce 1826, kde bylo císařským nařízením stanoveno nejvýše 80 žáků.

Pohroma pro piaristické gymnázium přišla v roce 1836, kdy v Mladé Boleslavi řádila cholera a zvěst o této smrtelné nemoci se rozšířila po celém okolí a městu se každý vyhnul, čímž se stalo, že žáci chtějící původně studovat zde, přešli na vzdálenější gymnázia. Z více než 400 studujících se v roce 1836 ztenčil počet studentů na 136.¹ Velmi významné datum pro piaristické gymnázium a pro celé město byla v září 1804 návštěva císaře Františka II. s manželkou.²

Podle osnov z roku 1804 představovala výuka náboženství přední místo (dvě až čtyři hodiny týdně výkladu katolického náboženství, v této době se již používaly tituly - učitel náboženství, katecheta a výpomocný katecheta.)³ Toto období považují historici za začátek systematické výuky katolického náboženství na školách v Mladé Boleslavi.

¹ Srov. KAMPER Zdeněk: Z minulosti koleje piaristů v Kosmonosích a v Mladé Boleslavi v letech 1688-1852: Nakladatelství Svárovský 1938, 44.

² Srov. Tamtéž, 44.

³ Srov. Tamtéž, 4 – 5.

Většinu z náboženského hlediska představovali na gymnáziu katolíci. Je zajímavé, že na bývalé baště bratrské církve byl jen zlomek studentů s tímto vyznáním. Naopak vysoké číslo bylo zaznamenáno u židovského náboženství. Podle sčítání lidu z roku 1880 tvořili židé 1,8% z celkového počtu obyvatel Rakouska–Uherska.⁴ Pro potřeby židovského obyvatelstva vyučoval náboženství osobně okresní rabín ve 4 odděleních po 2 hodinách, týdně 8 hodin.⁵

1.2 Mladá Boleslav na přelomu 19. a 20. Století

V posledních desetiletích devatenáctého a na počátku dvacátého století se Mladá Boleslav proměňuje z ospalého, ekonomicky, národnostně i kulturně zaostalého provinčního města vesnického typu v dynamické centrum severovýchodních Čech s rozvinutým průmyslem a živým společenským ruchem. Rozhodujícím faktorem se stává automobilka Laurin a Klement, která po fúzi s koncernem Škoda v roce 1925 se stává jedním z největších výrobních podniků v Čechách. Tento strojírenský podnik přilákal do města množství pracovníků, a bylo potřeba vybudovat komerční i bytovou zástavbu. Hnacím motorem duchovního rozkvětu města se stává jednak stoupající úroveň školního vzdělání a tím nutnost vybudovat velký počet školních budov (měšťanské školy, reálky, nová budova gymnázia, řemeslnické školy, obchodní akademii, rolnickou školu, školu pro ženská povolání a v neposlední řadě rozsáhlý objekt Zemské průmyslové školy, která budila velkou pozornost svým avantgardním vzhledem). Velkého omezení školního, kulturního a veřejného života přinesla až nacistická okupace v letech 1939 – 1945.

1.3 Mladá Boleslav v létech 1945 – 1989

V roce 1945, v samém závěru války, zažilo město ničivý nálet anglo-amerického letectva. Bylo zničeno velké množství domů (místní barokní fara jen zázrakem nebyla zasažena) a část automobilky. Po událostech roku 1948, kdy získala vládu KSČ nastala pro město a pro celou republiku doba nesvobody, rozvoj a vývoj města byl programován stranou a komunistickou vládou. Byly zrušeny školy, které připomínaly staré kapitalistické časy (rolnická škola, řemeslnická škola, škola pro ženské povolání a hospodyňská škola).

⁴ Srov. MACHAČOVÁ Jana, MATĚJČEK Jiří : Sociální pozice národnostních menšin v českých zemích 1918 – 1938: Slezský ústav Slezského zemského muzea Opava 1999, 115.

⁵ Srov. KAMPER Zdeněk: Z minulosti koleje gymnasia piaristů v Kosmonosích a v Mladé Boleslavi, 4.

V šedesátých létech byla dobudována a zmodernizována celá automobilka a město se panelovou výstavbou připravilo na novou invazi přistěhovalců z celého Československa (počet obyvatel Mladé Boleslavi se pohyboval kolem třiceti tisíci), stavěly se i ubytovny pro cizince ze spřátelených zemí (z Kuby, Jugoslávie, později z Vietnamu, Polska a jiných zemí).

Mladá Boleslav se stala multikulturním městem bez jakéhokoli kulturního a náboženského zázemí pro tyto pracovníky. Nadějný vývoj metropole se zabrzdil 21.srpna 1968, kdy nás přepadla vojska Varšavského paktu. Pro život města měla okupace a následná normalizace zničující následky:

- hlavní štáb vojska SSSR umístěn v bývalé rolnické škole;
- veškerý průmysl spadl pod rozvoj RVHP⁶ (ekonomická spolupráce mezi SSSR a jeho satelity, automobilka pozbyla hospodářskou nezávislost, byl zaveden plánovací systém, jenž byl převzat od sovětského vzoru);
- přetrhaly se vztahy s tradičními západními partnery;
- školství a kultura opět v sevření komunistických praktik.

1.4 Proměny Mladé Boleslavi po roce 1989

Po listopadu 1989 se Mladá Boleslav dostává opět z okresního formátu do výsostných vod českého průmyslu, školství, kultury a sportu.

Hlavní faktory rozvoje:

- definitivní odchod sovětských vojsk (koncem roku 1990);
- velký zájem investorů, prázdné a velmi levné prostory po okupačních vojskách;
- fúze automobilky Škoda s německým Volkswagemem;⁷
- technická univerzita Liberec zřizuje fakultu ve městě;
- jsou zřizovány i soukromé školy, automobilka rozšiřuje své učiliště (zřizuje svoji střední i vysokou školu);
- příliv inteligence (stálá scéna divadla, dvě významná musea).

⁶ Srov. DELOUCHE Frédéric a kolektiv 14 historiků .:Dějiny Evropy: Agro Praha 2001, 361.

⁷ Srov. ŠKODA AUTO Muzeum, interní publikace Muzeum Publications : 16. Dubna 1991 byla provedena fúze podniku Škoda, automobilová a.s. s německým koncernem Volkswágen, jenž se stal vedle firem VW,AUDI a Seatem čtvrtou značnou tohoto strojírenského gigantu.

Město nebylo připraveno na novou vlnu zájemců o práci. K 31.12. 1990 Mladá Boleslav překročila padesát tisíc trvale žijících obyvatel (připojovaly se okolní obce). Oficiální počet obyvatel dokladovala matrika, ale skutečný stav byl mnohem vyšší (nelegální migrace, přisun romských rodin ze Slovenska, kolony Vietnamců, nástup Ukrajinců a Poláků) Vznikaly první agentury, které tento nábor pracovníků zprostředkovávaly, z ubytoven se staly přeplněná ghetta s vlastní samosprávou (o národnostních menšinách podrobněji ve čtvrté části). Tato vlna zájmu o tento region přinesla i negativní stránky:

- kriminalita vysoce převýšila celonárodní průměr (násilná kriminalita, majetková a především mravnostní);⁸
- selhávala infrastruktura města (kalamitní dopravní situace, technické služby, malá kapacita zdravotních zařízení, nevyhovující policejní struktura).

Po roce 2000 se situace v Mladé Boleslavi stabilizovala. Byla dokončena výstavba automobilky ŠKODA a velké stavební firmy region opustily. Některé obce se opět od města odpojily a vlivem celosvětové krize, která se datuje od roku 2008, odešla i část cizinců, většinou nelegálních migrantů a agenturních pracovníků pracujících pro automobilku. Kriminalita vlivem odlivu nežádoucích pracovníků procentuelně klesala.⁹

Následující tabulka k 31.12.2009 (údaje Magistrátu města)¹⁰

Tabulka č.1:

ROK	TRVALÝ POBYT OBČ. ČR	TRVALÝ POBYT CIZINCE	TRVALÝ POBYT OBČ. EU	DLOUHOD. POBYT VÍZ. CIZ.	PŘECHODNÝ POBYT OBČ. EU	POBYT AZILANTA	CELKEM OBYVATEL
2005	37150	511	181	1288	3756	-	42886
2006	38440	628	172	1390	2962	-	43592
2007	39646	640	164	1485	2840	4	44923
2008	38079	682	182	2303	3352	4	44602
2009	39646	715	234	1884	3229	4	45712

⁸ Srov. VÝKAZ POLICEJNÍHO prezidia č.2 od roku 1990-2000: interní publikace policejního prezidia ČR,79.

⁹ Srov. Tamtéž, 90-99.

¹⁰ Srov. RETROSPEKTIVNÍ lexikon Středočeského kraje 1869 až 2001(díl II a III): Vydal Český statistický úřad v Praze pro potřeby obcí, dále jen interní údaje města Mladá Boleslav, správní odbor k 31.12.2009, 96-101.

2. Církevní správa a náboženský život před rokem 1989

2.1 Náboženská situace na konci šedesátých let

Podle nového výnosu ministerstva kultury a informací z jara 1968 se vyučování náboženství mohlo nově konat i mimo školní prostory (to bylo od roku 1949 zcela nemožné) a nemuselo být vykonáváno duchovními, ale i vyškolenými laickými osobami (katechety). Přihlášky na náboženství nepřijímalo ředitelství školy, nýbrž pověření duchovní. Tato skutečnost měla zajímavý výsledek. Ve školním roce 1969/70 s do náboženství přihlásil téměř dvojnásobek žáků než v předchozím roce (670000 z toho v ČSR 24% a na Slovensku až 62%).¹¹

V Mladé Boleslavi v tomto nadějném období začal působit farář Rudolf Prei. Sportem, zájmem o přírodu s prvky Junáka kolem sebe soustředil mládež ze širokého okolí. Výuka náboženství se odehrávala na faře, v přírodě nebo přímo na školách ve spolupráci s vedoucími zájmových kroužků. Každý čtvrtek po večerní mši svaté v biblické hodině vedl katechezi dospělých (po událostech 1968 se hodina náboženství většinou změnila v dlouhotrvající politickou diskuzi).

Po uvolnění politických i církevních poměrů v šedesátých létech, přišla studená sprcha okupace v roce 1968, trvající více než dvacet let. Vojska SSSR měla v Mladé Boleslavi díky strategickému průmyslu a blízkosti hlavního města Prahy svůj generální štáb a jejich příslušníci a vozidla patřili po více jak dvě desetiletí ke koloritu města.

Komunisté nejprve provedli očistu a prokádrování ve vlastních řadách (mnoho členů KSČ se zbavovalo legitimací) a o pár měsíců došlo i na ostatní nepohodlné lidi. Až do roku 1970 byla situace ve výuce náboženství poměrně nadějná, pak nastoupili církevní tajemníci. Výuka je opět omezována, náboženství mohou vyučovat jen kněží a bohoslužby slova pro děti a mládež, zaváděné v roce 1968 jsou církevními tajemníky pozvolně likvidovány.¹² Prvního církevního tajemníka po roce 1968 v Mladé Boleslavi dosadila KSČ. Strana při kádrových čistkách neměla kam sáhnout a volba padla na (dle svědectví pamětníků) velmi nevzdělaného člověka (další byli již dosazováni pečlivěji – většinou z řad bývalých pracovníků StB).

¹¹Srov.OPATRŇY Aleš: Pastorage v postmoderní společnosti: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2001,45.

¹²Srov.BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: Katolická církev v Československu 1945 – 1968: CDK Brno 2007, 220.

2.2 Doba normalizace

Tento nadějný boom neměl dlouhého trvání. Náboženství se od roku 1970 přesunulo opět do škol, aby měl stát nad ním kontrolu. Tímto opatřením došlo v českých zemích za pouhých osm let k poklesu z 24% na necelých 5% všech žáků náboženství.¹³ Přihlášky přijímalo opět ředitelství školy a museli je oba rodiče podepsat, nebo předat osobně před svědkem.

V Mladé Boleslavi se náboženství vyučovalo nejprve na 1.ZDŠ Komenského náměstí později také na 5. ZDŠ v Palackého ulice (vždy buď na jedné nebo na druhé škole, záleželo na ochotě ředitele). U zvláště horlivých pedagogů se museli rodiče osobně dostavit do ředitelny a před nastoupeným učitelským sborem si museli vyslechnout zastrašování. Mnoho učitelů si dávalo závazek, že z jejich třídy nebude nikdo přihlášen (používali k tomu nemravné praktiky znevažování a zesměšňování těchto dětí, věřícím bylo sráženo sebevědomí a byli hůře klasifikováni). Víra byla některými učiteli znevažována před ostatními žáky. Totalitní funkcionáři chtěli náboženství vymýtit tzv. *nezájmem* (to se povedlo v Severočeském kraji, kdy v létech 1981 – 1983 nebylo přihlášeno žádné dítě).¹⁴ Farář Prei se tedy musel spokojit s jednou vyučovací hodinou za čtrnáct dní a na bývalé aktivity mohl zapomenout, aby neztratil státní souhlas. Tato forma výuky nemohla garantovat základní vědomosti a přípravu ke svátostem. Docházelo i k plánovaným provokacím proti dětem docházejícím na náboženství (duchovní, aby předešel nepříjemnostem, čistil po hodině šatnu od nacistických symbolů). Netřeba zdůrazňovat, že i jiní občané Mladé Boleslavi si prožili své a 23 z nich figurovalo ve zvláštním seznamu nazvaném „Jednotná centrální evidence představitelů, exponentů a nositelů pravicového oportunismu, organizátorů protistranických, protisocialistických a protisovětských kampaní a akcí.“¹⁵

2.3 Diecéze bez pastýře

Komunistický režim se neštítal ani brutálních praktik na církevních hodnostářích. Litoměřický biskup Štěpán Trochta se vrátil 5.4.1974 z pražské nemocnice do Litoměřic a

¹³ Srov. BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*, 220.

¹⁴ Srov. Tamtéž, 220.

¹⁵ HERČÍK Karel, KRÁLÍK Jan: *Mladá Boleslav, Továrna ve městě – město v továrně: Moto Public Mladá Boleslav 2005*, 140.

měl od lékařů nařízen absolutní klid. Byl však přinucen přijmout opilého církevního tajemníka Karla Dlabala, který na kardinála křičel a hrozil mu, aby ho donutil k jistým rozhodnutím, jež se týkala některých kněží (zvláště salesiánů), kteří působili v jeho diecézi. Kardinálův osobní tajemník referoval o tom, jak Dlabal na Trochtu křičel: „Ty starý dědku, jestli nevyhodiš všechny tyhle salesiány, zpřelámu ti hnáty...“¹⁶ Otřesen tímto rozhovorem si šel kardinál lehnout se slovy: „Myslím, že to je má smrt...“¹⁷ Druhého dne ráno byl převezen v bezvědomí do litoměřické nemocnice a téhož dne odpoledne zemřel.

Státní orgány dělaly všechno možné, aby se kardinálův pohřeb neproměnil v manifestaci. Příjezdové cesty do Litoměřic byly blokovány, účastníci pohřbu byli ve velkém kontrolovány. Do Litoměřic bylo svezeno mnoho příslušníků SNB i StB (předem nacvičovali v noci na hřbitově, jak rozeznat davy).¹⁸ Zakázán byl i plánovaný průvod městem.

Věřící z mladoboleslavské farnosti se museli komplikovaně vypravit vlakem, protože autobus nebyl povolen. I přes zákaz projevu si však nad Trochtův hrob stoupl Karol Wojtyła – budoucí papež Jan Pavel II a s kardinálem se rozloučil.¹⁹ Tento ohavný čin komunistického režimu vnesl nejen pro diecézi a jí spravované farnosti velké zoufalství, lítost a beznaději, ale ukázal i cestu, jak se režimu začít bránit.

Psychický tlak, který v tomto období režim vyvíjel na řadové katolíky měl první úspěchy. Někteří rodiče děti na náboženství (s obavami o jejich a svou budoucnost) přestali posílat. Věřící začali vytvářet rodinné společenství (s prvními náznaky skryté církve) a uchýlovali se do ilegality.

2.4 Důsledky normalizace a působení církve v Mladé Boleslavi

Normalizace, jak nazývali komunisté návrat k tvrdému režimu, postupovala ve všech oblastech života. Paralelně s oficiální činností vyučování náboženství na školách, vznikaly malé skupiny lidí, kteří byli napojeni na skupiny věřících intelektuálů, oni sice s režimem nesouhlasili, ale otevřeně nevystupovali (podrobněji v následující kapitole) a pod vedením většinou kněží a biskupů bez státního souhlasu, nebo tajně vysvěcených (mnozí kněží ztráceli

¹⁶BALÍK Stanislav,HANUŠ Jiří:Katolická církev v Československu 1945 – 1989, 93.

¹⁷Tamtéž, s.93

¹⁸Srov.KŘÍŽKOVÁ Marie Rút: Kniha víry, naděje a lásky, Praha: Portál,1996, 140.

¹⁹Srov.Tamtéž, 141.

souhlas k výkonu duchovní činnosti a museli pracovat v různých odvětvích civilních zaměstnání, často ponižujících) se aktivně podíleli na spolupráci s *podzemní* církví.

Někteří rodiče své děti i nadále na náboženství přihlašovali a do ilegality nevstoupili (velmi tím riskovali ztrátu zaměstnání a politické perzekuce). Mladá Boleslav měla i své statečné občany, kteří se danému politickému systému nechtěli přizpůsobit. Někteří museli dokonce na dlouhou dobu republiku nedobrovolně opustit (je zajímavé, že ti nejvíce pronásledovaní lidé, i přes politický marasmus statečně vzdorovali a neemigrovali – avšak mnoho lidí raději volilo svobodu v cizí zemi než život v diktaturou sužované vlasti). Tisíce ostatních lidí se přizpůsobili době a byli i tací, kteří s nadšením budovali své město a velebili komunisty. Mladá Boleslav se rozvíjela v duchu plánů strany a vlády, která stavěla okázalé drahé kulturní domy, panelové sídliště, přibyla i nová sportoviště, vyrostly i nové školní budovy.

Za příklad jak se veřejně postavit komunistickému režimu je uváděn mladoboleslavský rodák, slavný archeolog, historik a pedagog Dr. Rudolf Turek. Svůj pevný vztah k rodnému městu neprojevoval pouze svým trvalým zájmem o jeho minulost. Když se na počátku 70.let připravovaly rozsáhlé demolice náměstí Míru (na Novém městě), pozvedl proti nim svůj hlas. Chtěl zachovat stávající ráz budov a protestoval proti panelové zástavbě historického středu města.²⁰ Marné však byly jeho argumenty proti pokračující devastaci Havelského hřbitova, zbourání staveb spjatých s pobytem B. Smetany, a J. K. Tyla. Pustil se do boje se stranickými a státními orgány, které podporovaly plány socialistických architektů. Turkovy námitky nebyly vzaty v potaz (dodnes je jedno z hlavních boleslavských náměstí architektonickou prohrou).²¹ Za svůj přínos historické vědě dosáhl sice Rudolf Turek vědecké hodnosti doktora věd, v roce 1976 ale pro svůj postoj k režimu a jako věřící katolík se nemohl věnovat pedagogické činnosti na univerzitě (ač mu měla jistě náležet katedra na filosofii), směl vyučovat pouze externě²² (po roce 1990 byl Dr. Rudolf Turek mezi prvními, kdo byli zastupitelstvem města navrženi k udělení čestného občanství, slavnostního ocenění se však nedočkal protože 13. listopadu 1991 v Praze zemřel).²³

²⁰Srov. MESTECKÁ Silva, BENEŠ Luděk: Mladá Boleslav pohledy a staletí: Vydalo město Mladá Boleslav, 2000, 86.

²¹Srov. Tamtéž, 88 – 93.

²²Srov. HERČÍK Karel: Boleslavan- měsíčník statutárního města Mladá Boleslav: 14. ročník, květen 2010, 15.

²³Srov. Tamtéž, 15.

2.5 Vliv salesiánů na skrytou výuku náboženství

Druhou formou (velmi intenzivní a systematickou) bylo vyučování náboženství zcela v tajnosti. Vytvářely se vzdělavatelsko-duchovní centra po celém území Československa. Intelektuálové a kněží bez státního souhlasu v nich vyučovali tajně teologii, filozofii, a dokonce i některé profánní obory.²⁴ V těchto aktivitách byli tito tajní učitelé podporováni i řádovými duchovními (dominikáni, salesiáni a jezuité, kteří byli od počátku sedmdesátých let též v ilegalitě).²⁵

Salesiáni navazovali na tradice z padesátých a šedesátých let (od roku 1950 až do roku 1970 studovali buď v rámci malých skupin, nebo jednotlivě). Po roce 1970 organizovala salesiánská kongregace studium i pro nesalesiány – muže a ženy. Skupiny tvořilo 5 až 12 studentů a plán studia byl již připraven metodou grafického plánování (CPM).²⁶ Pro studium již byla použita řada materiálů s respektováním II. vatikánského koncilu, a to v češtině. Toto tajné vysokoškolské studium trvalo v průměru osm až devět roků (v průběhu let 1970 - 1990 absolvovalo toto studium 80 až 90 studentů).²⁷

Od roku 1979 vznikla takzvaná malá teologie (také *školička*), kterou později navštěvovali nejenom vedoucí, ale i další zájemci o studium (studium obsahovalo základy filosofie, dogmatiky, Písma, morálky, samostudium liturgiky, církevních dějin apod.).²⁸ Na zařazení do tohoto studia se čekalo dva až tři roky. Vyučování již bylo organizováno ve větších skupinách (deseti až dvaceti účastníků, jedenkrát za dva týdny po 3-4 hodinách).²⁹ Studenti museli skládat zkoušky z jednotlivých předmětů. Později byly organizovány také letní kurzy. Jednalo se o týdenní velmi intenzivní výuku z oblasti filozofie a zvláštní teologie.

²⁴ Srov. BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*, 318.

²⁵ Srov. *Tamtéž*, 318-319.

²⁶ Srov. KŘÍŽKOVÁ Marie Růt: *Kniha víry, naděje a lásky*, 145.

²⁷ Srov. *Tamtéž*, 318-319.

²⁸ Srov. *Tamtéž*, 146.

²⁹ Srov. *Tamtéž*, 146-147.

2.6 Salesiáni vlajková loď podzemní církve v Mladé Boleslavi

Někteří duchovní a teologičtí autoři mají k pojmu *podzemní církev* značné výhrady. Tento v zásadě nesprávný a v podstatě komunisty propagovaný název vždy odsuzoval i kardinál Tomášek (který prosazoval, že je pouze jedna církev).³⁰

Salesiáni používali raději termín *skrytá církev*. Skrytá byla opravdu dokonale. Ani místní duchovní neměl ponětí, že salesiáni v Mladé Boleslavi působili (po zkušenostech z vyšetřovacími vazbami z padesátých let a politickými procesy s kněžími viz. kněz kolaborant Josef Plojhar, který byl tajným členem KSČ).³¹ Jednak tím chránili místního kněze, v druhé řadě nikdo v té době nevěřil nikomu a státní souhlas nebyl zárukou věrohodnosti (církev je jen jedna, ale působí v ní různí lidé). V poslední řadě měli salesiáni v paměti, jak státní moc zacházela s jejím členem, biskupem Trochou.

Za studium teologie byl od roku 1970 až do roku 1991 organizačně odpovědný RNDr. Josef Šplíchal (první slib 1961),³² který měl velmi vřelý vztah k Mladé Boleslavi a k místním věřícím. Mezi posluchači byl svými vědomostmi a pedagogickou schopností velmi oblíbený a jeho nebojácnost byla pro ostatní motivující. Malou skupinu posluchačů malé teologie organizovala Marie Chaloupková ve svém mladoboleslavském bytě (4 až 6 lidí). Svoji kanonickou misi dostala právě od salesiánů. Využila ji tím, že vědomosti předávala menší skupině dětí, které vyučovala náboženství.

Odborná literatura se v této době skládala ze starších katechismů: Katolický katechismus – život z víry,³² Věřit-žít-jednat (pracovní texty pro vzdělávání ve víře),³³ a nepřekonatelný Katolický katechismus od Františka Tomáška.³⁴

Samizdatová literatura byla předávána studentům a žákům před vyučováním náboženství, někdy byly jen předčítány nejdůležitější pasáže (mnohdy v německém nebo anglickém znění, následně z bezpečnostních důvodů odvezena).

³⁰Srov. OPATRŇY Aleš: Pastorační situace u nás: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 1996, 34.

³¹Srov. BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: Katolická církev v Československu 1945-1989,149.

³²Srov. KŘÍŽKOVÁ Marie Růt: Kniha víry, naděje a lásky, 145.

³³ KATOLICKÝ katechismus–život z víry:česká katolická charita, Praha: Ústřední církevní nakladatelství,1986.

³⁴VĚŘIT, ŽÍT, JEDNAT: Pracovní pro vzdělávání ve víře: Arcibiskupským komisariátem v Magdeburgu 1971.

³⁵TOMÁŠEK František: Katolický katechismus: Ústřední církevní nakladatelství v Praze 1968.

Katolický samizdat byl jednou z nevýznamnějších aktivit církve v Československu v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let. Tato literatura poskytovala nezbytné informace o domácí a světové církvi (velmi užitečné byly informace o perzekuci českých křesťanů).³⁶ Důležitá byla spolupráce s nekatolickými občanskými iniciativami (které měly možnost samizdaty přepisovat a rozmnožovat). K nejvýznamnějším katolickým samizdatům patřily Informace o církvi (jakási církevní varianta Informací o Chartě 77).³⁷

2.7 Salesiánské chaloupky

V těchto letech se začaly rozvíjet prázdninové akce, které později dostaly název *chaloupky*. Byl to týdenní až čtrnáctidenní pobyt zaměřený na pastorační práci dětí, mládeže, někdy i mladých manželství s vedoucím a jeho pomocníky, kterým se začalo říkat asistenti.³⁸ Vhodné chalupy se zprvu půjčovaly, později i kupovaly do osobního vlastnictví věřících. Rekonstrukce těchto nemovitostí byla dobrou záminkou pro střídání a pobyt v těchto místech.

Mladoboleslavští účastníci měli možnost jezdit na *chaloupku* k Vysokému nad Jizerou v Jizerských horách – vyučující pro děti byla paní Marie Chaloupková, dospělé školil již výše zmíněný, tajný salesián a kněz – oficiálně matematik a filosof Josef Šplíchal, nebo jím pověřený asistent. Program byl tedy zaměřen tak, aby vedle drobné pracovní činnosti a dobré zábavy získali účastníci především náboženské zkušenosti. Na tyto akce rovněž nebylo možné vzít kohokoli, akce byly nelegální, o věci bylo nutné mlčet a účastníci museli počítat i s případným vyšetřováním a postihem.³⁹

2.8 Charta 77 a církevní společenství

Nesmyslné kádrování a prověřování znemožnilo části mladé generace věřících přístup ke středoškolskému či vysokoškolskému vzdělání. Jejich otcové a matky měli ještě v paměti prostředí nucených prací a politické perzekuce. K vyšetřování některých z nich docházelo, ale nebylo tak důkladné a intenzivní jak měli v paměti z padesátých let. Problémy komunistů se začaly hromadit, zhoršovalo se zásobování obyvatelstva, narůstaly problémy se základními potravinami, hygienickými potřebami a elektrotechnikou a za vším bylo třeba hledat viníka.

³⁶ Srov. BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: Katolická církev v Československu 1945-1989, 263.

³⁷ Srov. Tamtéž, 263.

³⁸ Srov. KŘÍŽKOVÁ Marie Růt: Kniha víry, naděje a lásky, 146.

³⁹ Srov. Tamtéž, 147.

S nástupem Charty 77 měli komunisté již většího nepřítele než bezbranné věřící.⁴⁰ KSČ mohla bez větších obtíží část svých problémů na diverzanty přenést. Přes apatii a ztrátu motivace pro veřejnou činnost však lidé chtěli žít s nadějí, že poměry, které v zemi panují jsou nenormální a nemohou trvat věčně a Charta 77 mohla být jakýsi jazýček na misce vah.

Koncem roku 1976 vypracovala skupina intelektuálů vedená Václavem Havlem dokument, který nazvali Charta 77. Poukazovalo se v něm na to, že u nás jsou porušována základní lidská práva, k jejichž dodržování se naši ústavní činitelé svým podpisem helsinského protokolu v roce 1975 zavázali. Salesiáni sice Chartu 77 nepodporovali veřejně, ale někteří signatáři Charty patřili mezi jejich nejbližší spolupracovníky (hned v prvních dnech, kdy se Charta 77 představila světové veřejnosti, rozpoutala se proti ní nechutná kampaň, základní dokument zveřejněn nebyl - přesto se ihned zvedla podpisová akce v podnicích a kulturních zařízeních).⁴¹

Z katolické strany bylo mezi signatáři Charty 77 celkem dvanáct kněží (Václav Malý působil v roce 1981 jako mluvčí).⁴² Kladný vztah církve k Chartě 77 projevoval František Tomášek (30.prosince 1977 byl jmenován papežem Pavlem VI. arcibiskupem pražským a primasem českým).⁴³ Katolickým mluvčím opakovaně uděloval apoštolské požehnání, otevřeně vystupoval proti nespravedlivě obviněným a vězněným lidem. Církev pod vedením arcibiskupa Tomáška dosáhla prestiže, kterou po staletí postrádala.

2.9 Proměny ve výuce náboženství na konci osmdesátých let

S nástupem změn v SSSR a Gorbačova s jeho *perestrojkou* se vliv komunistů oslabil (neměli již ve východním bratru takovou oporu). Pozvolně se uvolňovaly podmínky pro pořádání církevních akcí (průlomové akce byly tři: zakládání Výborů křesťanské pomoci – pomoc pro zemětřesení postižené oblasti v SSSR, vyhlášení Desetiletí duchovní obnovy národa, a tzv. Navrátilová petice).⁴⁴ Církevní tajemníci jež ztráceli půdu pod nohama, byli ochotnější a vstřícnější.

⁴⁰Srov. KRÍŽKOVÁ Marie Růt: *Knihy víry, naděje a lásky*, 146.

⁴¹Srov. *Tamtéž*, 147.

⁴²Srov. *Tamtéž*, 148.

⁴³Srov. *Tamtéž*, 148.

⁴⁴Srov. OPATRŇY Aleš: *Pastorace v postmoderní společnosti: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří* 2001, 46.

K výraznému obratu výuky náboženství došlo od školního roku 1988/89 kdy se změnil způsob přihlašování (přihlášky již nevybírala škola, ale přímo kněží).⁴⁵ V celé republice se počet žáků zdvojnásobil (v kraji Severočeském se podíl zvýšil dokonce o dva tisíce procent – z 5 na 107).⁴⁶

Mladoboleslavský církevní tajemník Dalibor Šulc dokonce chodil i mezi křesťanskou mládež (vědom si svého brzkého konce pokoušel si naklonit na svou stranu i některé duchovní). Za výuku náboženství v této době odpovídal kněz František Říha, kterého pak doplňoval kaplan Václav Vlasák, který vyučoval na 5.ZDŠ v Palackého ulici. Počet žáků se na sklonku osmdesátých let pohyboval od 16 až do 19 žáků (místo 4 až 5 žáků).

Katolíci se v této době již nebáli veřejně chodit na bohoslužby, půlnoční mše v Mladé Boleslavi již od roku 1988 byla skutečně v půlnoci (od roku 1970-1987 byla zpravidla od čtyř hodin odpoledne).

2.10 Na prahu svobody má litoměřická diecéze opět biskupa

Rok 1989 začal u nás ve znamení dvacátého výročí upálení Jana Palacha. Vzpomínkovou akcí na Václavském náměstí brutálně rozehnala vodními děly a pendrekami SNB a tím byl nastartován otevřený odpor proti komunistickému režimu (začaly se podepisovat petice za propuštění Václava Havla a ostatních zatčených, šíří se prohlášení *Několik vět*).⁴⁷

Mladoboleslavská farnost pořádá první veřejnou akci na sobotu 1.července, kdy se v katedrále svatého Víta slaví devadesáté narozeniny kardinála Františka Tomáška. Někteří věřící se ani do katedrály nevešli a museli mši sledovat na obrazovkách před katedrálou. Tato akce byla ze strany věřících velmi dobře organizována a Státní bezpečnost měla za úkol pouze přihlížet.⁴⁸

V červenci pak přichází radostná zpráva pro litoměřickou diecézi. Vláda souhlasí s jmenováním Josefa Koukla biskupem litoměřickým.⁴⁹ Byla to velká naděje a zadostiučinění pro místní farnost a celou litoměřickou diecézi, která těžce nesla smrt biskupa Trochty.

⁴⁵Srov. BALÍK Stanislav, Hanuš Jiří: *Katolická církev Československu 1945 – 1989*, 220.

⁴⁶Srov. Tamtéž, 220.

⁴⁷Srov. KŘÍŽKOVÁ Marie Růt: *Kniha víry, naděje a lásky*, 173.

⁴⁸Srov. Tamtéž, 173.

⁴⁹Srov. Tamtéž, 173.

Další velká akce pro místní farníky, byla cesta do Říma na svatořečení Anežky Přemyslovny (přes hranice zpátky se bez problému převážela náboženská literatura).⁵⁰ Ihned po svatořečení v pátek 17. listopadu režim rezignoval, nastala sametová revoluce (zde došlo k dalšímu a poslednímu brutálnímu zásahu ozbrojených složek komunistické strany).

Další velkou akcí pro mladoboleslavské věřící uspořádal kněz Říha. Jelo se do Prahy 25. listopadu na děkovnou mši svatořečení Anežky české. Opět za účasti kardinála Tomáška a všech českých církevních hodnostářů (slavnost již oficiálně přenášela Československá televize). Po svatém přijímání pronesl kardinál Tomášek krátkou řeč, ve které ujistil národ, že církev stojí s ním v jedné řadě v boji za lidská práva a spravedlnost.⁵¹ Odpoledne se vše zpečetilo na památné mohutné manifestaci na letenské pláni (shromáždilo se asi milión lidí).

Z Prahy se dění přeneslo velmi rychle do Mladé Boleslavi, kde se konaly mítinky s herci, po mši v kostelích se odvíjely z dané politické situace dlouhotrvající diskuse. Automobilka se chystala na generální stávkou.

Definitivní úleva a pocit svobody se vlastně dostavil rezignací prezidenta Gustava Husáka a pozdější volba Václava Havla prezidentem republiky.

„Naše prosby a naděje došla naplnění. Buď za to Bohu dík a sláva.“⁵²

⁵⁰Srov.KŘÍŽKOVÁ Marie Růt: Kniha víry, naděje a lásky, 172.

⁵¹Srov.Tamtéž, 173.

⁵²Tamtéž, 175.

3. Vývoj výuky náboženství v Mladé Boleslavi po roce 1989

3.1 První nespělé kroky ve svobodné vlasti

Po velké radosti z pádu totalitního režimu přišlo první účtování škod, které soudruzi napáchali. Nejen rozvrácený průmysl, zanedbané školství, kultura, ale i rozvrácená a poničená církev (a to nejen ve smyslu institucionálním, ale též duchovním). Ačkoliv se od počátku devadesátých let prudce mění podmínky života, neznamená to, že se stejně rychle změní myšlenkové stereotypy, návyky a očekávání uvnitř církve.⁵³ Pozvolna se obnovují oficiální hierarchie, prorežimní kněží se překládají z měst na vesnické farnosti. Nastal čas obnovy scházejících struktur.

Nová situace po pádu komunismu v naší zemi postavila biskupy před řadu problémů se kterými se ve starém režimu nemohli setkat. Byla to především nezkušenost stávajících kněží, kteří se pozvolna učili žít nový společenský život na který nebyli z dob totality zvyklí. Přetrvával v nich „systém jednoho muže“⁵⁴ (veškerá odpovědnost leží na nich a starost o kompetence uvnitř farnosti jsou neochotni přenášet na jiné lidi). Fara byla považovaná za místo, kde nerušeně bydlí farář, nikoli jako kulturní a vzdělávací centrum. Je to také dáno tím, že hlavně ti starší kněží nebyli většinou k práci v týmu formováni.⁵⁵ Nově příchozí kněží (převážně z řad kněží bez státního souhlasu a tajně vysvěcených), neměli z vedením farnosti vůbec žádné zkušenosti, proto na místo faráře většinou nenastupovali.

3.2 Začátky svobodného vyučování v Mladé Boleslavi – práce laiků

První kroky svobodného vyučování náboženství kopírovaly vývoj politické situace v porevolučním školství. Sametová revoluce znamenala konec politické ideologie, a vše co bylo zakázané se najednou stalo dostupné. Léty státem programovaný ateismus se proměnil ve velký zájem o církev. Je nutno připomenout, že svoboda do naší společnosti přinesla též do nekultivované religiozity „šedou zónu“⁵⁶, a pro nově přicházející laiky katechety, to tedy znamenalo, čelit i těmto nevědeckým názorům o obrnit se trpělivostí.

⁵³ Srov. OPATRŇY Aleš: Pastorage v postmoderní společnosti, 47.

⁵⁴ Srov. Tamtéž, 48.

⁵⁵ Srov. Tamtéž, 49.

⁵⁶ Srov. OPATRŇY Aleš: Cesty pastorage v pluralitní společnosti: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2006, 111.

Zpočátku katecheté raději docházeli do vzdálených škol a na gymnázium (biskup Koukl je nabádal, aby na školách zůstali co nejdéle, vyhnuli se tím nepříjemnostem ze strany konzervativních duchovních). Pro samotné duchovní a katechety však prostředí škol nebylo vždy přátelské (někde nebyly ještě provedeny personální změny) a přání všech bylo vrátit výuku na faru.

V Litoměřicích vzniklo katechetické centrum, které pořádalo kurzy na výuku náboženství (mnozí katecheté v roce 1990 neměli žádné pedagogické zkušenosti, většinou se těchto rolí ujímali zkušení věřící bez katechetických kurzů). Mezi prvními katechety z řad laiků o které se církev mohla opřít byli Marie Chaloupková a Václav Němeček. Jmenovaná katechetka se stala jednou z prvních absolventek teologické fakulty v Praze (1994) a mimo výuky náboženství byla pastorační asistentkou. Václav Němeček absolvoval katechetický kurz a považoval se za učitele amatéra (za největší křivdu komunistického režimu pokládal to, že mu bylo znemožněno studovat pedagogickou fakultu).

V některých případech kněží oprávněně upozorňovali, že církev není zaopatřovací ústav pro skupiny lidí, kteří mají určitou potřebu se realizovat.⁵⁷ Bohužel někteří začínající katecheté byli v rozporu s učením II. vatikánského koncilu (především v deklaraci o křesťanské výchově),⁵⁸ kde se zdůrazňuje význam teologických fakult a trvalého vzdělávání pro výuku náboženství. Dnešní katecheta by měl mít vysokoškolské vzdělání a měl být rovnocenný učitelům s pedagogickým vzděláním. Dokument *Christifides laici* připomíná, že se nemá mluvit o nouzových situacích nebo o nutnosti zastupovat svěcené služebníky tam, kde to neodpovídá skutečnosti⁵⁹ (zneužívat situaci nedostatku kněží a jáhnů).

V Mladé Boleslavi na začátku devadesátých let učil náboženství THDr. František Říha, který zprvu chodil na 1.ZŠ na Komenského náměstí (později omezeně začal učit starší děti na faře a prováděl katechezi dospělých), František Němeček začal učit na 6.ZŠ a 7.ZŠ (obě na sídlišti), počet dětí se pohyboval od 8-12. Farář Hlouch nechtěl vyučovat vůbec, tak na gymnáziu musel od roku 1990 do roku 1993 dojíždět farář Václav Vlasák z Dobrovic. Přípravu na vyučování náboženství si každý katecheta vypracovával samostatně, literaturu

⁵⁷Srov.OPATRNÝ Aleš:Pastorace v postmoderní společnosti, 110.

⁵⁸ Srov. DOKUMENTY II. vatikánského koncilu: Deklarace o křesťanské výchově, Kostelní Vydří 2002, 534.

⁵⁹Srov. OPATRNÝ Aleš: Pastorace v postmoderní společnosti, 112.

tvorily většinou starší katechismy, obrázkové Bible a nově i časopisy (od roku 1990 Teologické texty, které vycházely od konce sedmdesátých let dvacátého století jako samizdat a další literatura s náboženskou tematikou). První stručné úvody do písma svatého se ujaly mezi místními katechety v roce 1991 (spoluautor byl Josef Šplíchal, zmiňovaný v druhé kapitole).⁶⁰ Byly to na rychlo sepsané texty, které vznikly již za doby neoficiálního studia, tzv. Malé teologie, pořádané salesiány pro angažované laiky.⁶¹

3.3 Rok 1994 mezník ve výuce náboženství

Od roku 1994 se výuka náboženství mohla opřít o vědomosti a zkušenosti již vystudované katechetky Marie Chaloupkové – situace ve farnosti byla následující:

- místní farář a kaplan s návyky před rokem 1989, kteří kompetenci a vzdělání na výuku náboženství mají, ale pro jiné povinnosti a někdy i nechuť se přizpůsobit nové době náboženství vyučují pouze okrajově;
- u druhé skupiny by chuť i zájem byl, ale chybí pedagogické vzdělání, které je pro jakéhokoli učitele primární, tato skupina lidí bere výuku jako koníček nebo způsob realizace a zadostiučinění, neochotou dalšího vzdělávání se z této skupiny časem vypreparuje skupina ukřivděných;
- třetí skupina se prezentuje z bývalé skryté církve, praxi z minulé doby většinou mají a tyto zkušenosti jsou ještě znásobeny ochotou se dále vzdělávat, popřípadě studovat vysokou školu, skupina intelektuálů se stává pro nové trendy katecheze primární, někdy je tendence druhou skupinu považovat za jakési náhradníky, tyto katecheté více spolupracovali i s místními učiteli základních a středních škol.

Vzniká zde nebezpečí, že skupina intelektuálů kolem Mgr. Chaloupkové si kladla nárok na monopol výuky náboženství, ti druzí se buď mlčky přizpůsobí, nebo mohou pracovat jinde v církvi (někteří katecheté odmítli za těchto podmínek učit, zůstal pouze Václav Němeček – představitel starší generace, který měl podporu duchovních). Farář Hlouch byl velmi tolerantní člověk a do těchto sporů nechtěl zasahovat.

⁶⁰ Srov. RYŠKOVÁ Mireia, SCHROTTER Jaroslav, ŠPLÍCHAL Josef, KAŠPÁREK Karel, DEML Zdeněk: Stručný úvod do písma sv. Starý i Nový zákon, Praha: Scriptum 1991.

⁶¹ Srov. Tamtéž, 4.

Nemocný farář Hlouch, starý kaplan Říha a občasná výpomoc od zástupce biskupa Josefa Hendrycha, který seděl na dvou židlích (v Litoměřicích a v Mladé Boleslavi) měli na starosti chod farnosti, vedli přípravy na biřmování a křty, přípravy na manželství a převážně liturgickou činnost. V tomto období od roku 1989 – 2000 je poměrně vysoký zájem o biřmování a křty dospělých (o přípravy a vedení katechumenátu se nejvíce zasloužil kaplan František Říha a již výše zmiňovaný Josef Hendrych, výuka probíhá na faře, náboženství se odehrává též na faře, omezeně na 1.ZŠ Komenského náměstí).

Tabulka č.2 aktivita farnosti od 1970 – 2009 – výpisy z farních knih v Mladé Boleslavi.

ROK	KŘTY celkem	BIŘMOVÁNÍ	BIŘMOVAL biskup/kněz	CÍRKEVNÍ SVATBY	POMAZÁNÍ NEMOCNÝCH	CÍRKEVNÍ POHŘBY
1970	94	-	-	22	10	279
1972	86	31	Trochta	20	8	285
1973	90	-	-	25	20	276
1982	39	29	Hendrich	1	49	151
1989	60	87	Koukl	4	44	119
1992	76	41	Koukl	16	-	99
1996	69	29	Koukl	11	-	123
2000	65	27	Koukl	16	-	7
2003	64	1	Havelka	10	-	-
2005	28	1	Szeliga	5	-	-
2006	81	27	Posád	10	65	34
2007	74	5	Szeliga	7	77	40
2008	72	5	Koukl	7	79	39
2009	89	5	Szeliga	14	123	23

Tabulka sleduje období od totality do současné doby. Od roku 2000 překvapivě prudce klesá zájem o církevní svatby a pohřby, nejsou záznamy o svátosti pomazání nemocných, problematická je práce administrátora – chybí některé údaje ve farních knihách (rovněž důvod nemoci kněží). Období bez biskupa (2004) ukazuje na pokles svátosti biřmování, křty dospělých, biřmování provádí pověřený kněz, též nedůsledná péče o farnost ze strany

diecéze (Dominik Duka litoměřickou diecézi navštěvoval sporadicky, v Mladé Boleslavi nebyl vůbec).

Někteří místní kněží byli zklamáni vývojem z politické situace a pro neustálé osočování ze spolupráce s komunisty (mnozí byli předními členy organizace Pacem in terris),⁶² neměli chuť cokoli nového podnikat (ti co byli věrní pravdě v minulých létech, nebyli rovněž zhodnoceni a nelze popřít, že chyběl pocit uznání).⁶³

Tabulka č. 2 ukazuje poměrně vyvážený zájem o křty, prudký vzestup o biřmování a křty dospělých ve zlomovém roce 1989, církevní svatby velmi kolísaly (v období 2003 až 2005 pro nemoc faráře Hloucha se přípravy na biřmování a svátost manželskou prováděly jen omezeně – přebírala farnost Kosmonosy nebo Bakov). V tomto období vypomáhal v duchovní správě kapitulní vikář Josef Hendrich, který v Mladé Boleslavi bydlel.

O doprovázení nemocných se ochotně starali laici (ambiciózní aktivní věřící, většinou starší katecheté, kteří suplovali duchovního).⁶⁴ Tabulka č.2 tuto činnost laiků dokumentuje, že pomazání nemocných sami nemocní kněží prakticky nevykonávali (nebyl nikdo ochoten tuto činnost do farních knih zaznamenat).

Farnost Mladá Boleslav mimo padesátitisícového města zahrnovala ještě okolní obce, které neměly stálého duchovního (Krnsko, Stránov, Vinec, Chotětov, Horky a Bezno). Bylo nutné se starat i o tyto věřící, většinou pokročilého věku, kteří do Mladé Boleslavi nemohli dojíždět.

V Mladé Boleslavi citelně chyběli mladší duchovní bez zátěže starého režimu, kteří by zvládli rozsáhlou liturgickou činnost i kontrolu výuky náboženství a zároveň se nebáli rozdělit podíl zodpovědnosti za farnost na laiky, kteří mají ochotu a potřebné organizační schopnosti.⁶⁵ Je třeba zbavit se starých předsudků a faru více otevřít pro potřeby věřících („mnozí starší kněží, kteří se museli po desetiletí skoro o všechno postarat sami, se prostě jinému způsobu života nenaučili“).⁶⁶

⁶²Srov. BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: Katolická církev v Československu 1945-1989, 325.

⁶³Srov. OPATRŇY Aleš: Pastorační situace u nás, 40 - 41.

⁶⁴Srov. OPATRŇY Aleš: Pastorační situace v postmoderní společnosti, 108.

⁶⁵Srov. Tamtéž, 49.

⁶⁶Tamtéž, 48-49.

3.4 Období katecheze na přelomu milénia

O výuku náboženství se velmi pozvolně začal starat fenomén laiků bez výrazné podpory duchovních otců.⁶⁷ Základní struktura učitelů náboženství zůstala stejná (Marie Chaloupková a Václav Němeček). První nadšení dobrovolných katechetů opadlo, bylo tedy nutné zaškolit nové, mladé lidi, kteří by něco obětovali pro křesťanskou víru.

Za negativní jev tohoto období je považovaná velmi častá obměna katechetů, někteří měli o výuce náboženství jinou představu (dobrovolná katechetka - učitelka dějepisu na základní škole neměla vyjasněnou křesťanskou víru, výuku odkláněla do oblasti sekt a jiných mimo náboženských praktik), jiní požadovali nějaké finanční ohodnocení, byla i řada poctivých a solidních katechetů, ale pro své pracovní aktivity na výuku neměli čas.⁶⁸

Z počtu 30-40 žáků po roce 1989-1998 stav snížil v roce 2000 na 16 až 20 lidí (dle mínění pana Němečka mohl za odliv žáků tento stav poměrů na faře).

Vše tedy zachraňoval již zmiňovaný katecheta Němeček, který se stal důchodcem a výuce náboženství se mohl věnovat na *plný úvazek*. Z jeho iniciativy vznikla spolupráce s místním Skautem, výuku náboženství přenesl i mimo faru (následovaly velmi úspěšné farní tábory, které trvají nepřetržitě již deset let). Využil letité práce v místní automobilce, která mu pro tento úmysl vyšla vstříc a nabídla prostory svých rekreačních zařízení.

Farnost se tedy otevřela i nekatolíkům, aby v případě zájmu mohlo farní společenství růst a získat mladé lidi.⁶⁹ (po výměně vedení ve firmě ŠKODA spolupráce v roce 2005 skončila).

Marie Chaloupková se výuce věnovala jen okrajově, protože pro nemoc obou duchovních otců jí spadla na starost celá administrativní práce na faře. Byla zde i situace, kdy farář i kaplan byli hospitalizováni a farnost byla krátkou dobu vedena pouze laiky.⁷⁰ Velký díl liturgické práce v tomto období přebíral generální vikář Karel Havelka. Po odstoupení litoměřického biskupa Pavla Posáda, který nemohl ze zdravotních důvodů svůj úřad v plném rozsahu zastávat, se Karel Havelka musel vrátit do Litoměřic, a Mladá Boleslav je opět

⁶⁷Srov. VŠEOBECNÉ DIREKTORIUM PRO KATECHIZACI: Česká biskupská konference, 1998, 170.

⁶⁸Srov. Tamtéž, 23.

⁶⁹Srov. Tamtéž, 171.

⁷⁰Srov. OPATRŇÝ Aleš: Pastorační práce v postmoderní společnosti, 115-116.

bez charismatického duchovního.

3.5 Diecéze bez pastýře - renesance výuky náboženství v Mladé Boleslavi

Vzhledem k přetrvávajícím zdravotním obtížím Pavla Posáda, rozhodl Svátý stolec o jmenování apoštolského administrátora (neboli mimořádného správce) litoměřické diecéze v listopadu 2004 Královéhradeckého biskupa Dominika Duku. Generální vikář Karel Havelka tedy nesl veškerou tíhu litoměřické diecéze. Mezi jeho první velký úkol bylo vyřešit tristní stav duchovní správy v Mladé Boleslavi, což se povedlo v roce 2005, kdy do Mladé Boleslavi nastoupil arciděkan Józef Szeliga. Následoval čerstvý absolvent teologické fakulty kaplan Radek Vašínek, který se ihned ujal výuky náboženství.

Přes první nedůvěru místních věřících (farář pocházel z Polska a to v místní farnosti byla okolnost nová) se v brzké době oba duchovní stali velmi oblíbeni. Kaplan Vašínek sestavil mladý tým ochotných katechetek, zůstal i František Němeček s Marií Chaloupkovou, která však náboženství učila jen v případě nepřítomnosti některého katechety.

Po menších stavebních úpravách vznikly dvě nové učebny. Výuka náboženství se přesunula na faru, kde byla k dispozici knihovna a jiné pomůcky potřebné k výuce (výjimkou byl katecheta Němeček, který dva žáky učil na 8 ZŠ), aby mohly být splněny podmínky pro lepší organizaci, bližší kontakt katechety laika s kněžími, bylo nutné koordinovat katechety i s jinými činiteli pastorační ve farnosti.⁷¹ Byl to zcela nový jev – katecheta je na faře vítán a kněz je jeho spolupracovník a duchovní rádce. Prováděly se následující takřka misijní kroky.⁷² Léta 2005 /2006:

- farář, kaplan i někteří katecheté se spojili s řediteli základních škol, aby s jejich pomoci dali na vědomost žákům a rodičům možnost výuky náboženství;
- ředitel gymnázia nabídl spolupráci s možností zapojení učitele dějepisu Dr. Karla Herčíka (vytvořily se tak dvě třídy výuky náboženství);
- při bohoslužbách byli osloveni věřící, že náboženství již probíhá v plném rozsahu;
- mise do Středního odborného učiliště a střední školy ŠKODA (měly bohužel jen s malou odezvou).

⁷¹Srov. VŠEOBECNÉ direktorium pro katechezi, 182.

⁷²Srov. Tamtéž, 25.

Cílem této *kampaně* bylo opětovné získání počtu žáků a studentů, posílení autority farního úřadu v podvědomí místních úřadů a občanů a získání určité společenské funkce, která je tradiční v Mladé Boleslavi.⁷³ Podle tabulky č. 2 je patrný i zvýšený zájem o křty, velmi vzrostl počet u svátosti pomazání nemocných a pohřbů.

Názorný příklad rozdělení žáků při výuce katecheze:⁷⁴

- **malé děti 1 a 2 třída** – čas úterý 15³⁰ - vyučující Olga Valachová, velmi schopná katechetka mladšího středního věku, civilním povoláním laborantka v lékárně, děti zaujme, při snížené pozornosti přechází na hru a zábavu, u dětí má autoritu, přípravy na hodiny má vypracované dle aktuální situace s přihlédnutím k osnovám náboženské výchovy a konzultace s kaplanem; cílem této skupiny jsou nejzákladnější události z Písma svatého, řád stvoření a formulaci "APOŠTOLSKÉHO VYZNÁNÍ VÍRY",⁷⁵ má největší počet 18-22 dětí;
- **žáci 3 až 5 třídy** – čas středa 15⁰⁰ – vyučující Monika Černá na mateřské dovolené, mladá katechetka, která načerpává zkušenosti z výuky má občasné problémy s kázni, přípravy má vypracované velmi dobře, často konzultuje s kaplanem vhodnost témat, rovněž se přidržuje osnov náboženské výchovy; cílem této skupiny je doprovázení na cestě víry a příprava na svátosti SMÍŘENÍ A EUCHARISTII⁷⁶ počet 12-18 dětí;
- **žáci 6 třídy** - čas úterý 14³⁰ na faře a středa 14¹⁵ na 6 ZŠ v Mladé Boleslavi – vyučující František Němeček, katecheta penzijního věku, věrný staré klasické výuce, osnov náboženské výchovy se pouze přidržuje, často se uchyluje do vzpomínek a má pocit nutnosti toto téma zdůrazňovat, s mladými duchovními si moc nerozumí, domnívá se, že jsou to oni, kteří mu přebrali žáky; cílem této skupiny je podrobnější studie Písma, hierarchie hodnot a VZDÁVAT CHVÁLU STVOŘITELI,⁷⁷ počet dětí 2 na faře a 2 na 6 ZŠ;

⁷³Srov. OPATRŇY Aleš: Pastorační v postmoderní společnosti, 76.

⁷⁴Srov. OSNOVY náboženské výchovy pro základní školy: Česká biskupská konference 1995, 3-6.

⁷⁵Srov. Tamtéž, 16.

⁷⁶Srov. Tamtéž, 24.

⁷⁷Srov. Tamtéž, 53.

- **žáci 7 až 9 třídy**- čas: úterý 15⁰⁰- vyučující kaplan Radek Vašínek, profesionální učitel náboženství, který dokáže žáky zaujmout, přípravy sestavuje dle aktuální situace, požadavků žáků a osnov náboženské výchovy; cílem této skupiny je příprava do života po základní škole, zodpovědnost za své chování se zaměřením na ETICKOU VÝCHOVU,⁷⁸ počet žáků 8 až 12;
- **středoškoláci** – čas středa 15⁰⁰ – vyučující Radek Vašínek a od roku 2009 také jáhen Kamil Škoda absolvent teologické fakulty v Olomouci, který je rovněž schopným pedagogem, tematicky se tato skupina zaměřovala na BIBLICKÉ DĚJINY a specifické požadavky studentů; někteří studenti pouze využívali pohostinnost fary k přípravě na filozofické vzdělání, další uvažovali o biřmování; cílem vyučujících bylo studenty OBRÁTIT NA KŘESŤANSKOU VÍRU, aby se tímto směrem rozrůstalo křesťanské společenství;⁷⁹ velmi důležitá je u této skupiny profesionalita pedagogů; je třeba velmi citlivě přistupovat k náboženským tématům (někteří studenti nejsou ani pokřtěni), nebát se začleňovat do výuky i choulostivá témata (problémy s HIV,sexualitu, nebo současnou politickou situaci nebo výběr povolání atd.);⁸⁰ počet studentů se pohyboval od 12 do 16 lidí, v roce 2009 se vytvořila ještě skupina 8 studentů, které vedl Kamil Škoda.

Na faře v tomto období probíhá též katecheze dospělých (katechumenát),⁸¹ který vyučuje arciděkan Szeliga s kaplanem Vašínkem. Počet čekatelů na křest nebo biřmování se pohybuje kolem pěti lidí. Zde je nutné podotknout, že arciděkan Szeliga uděluje jak křest, tak biřmování osobně (diecéze je bez biskupa, v katedrále není přijetí katechumenů, biskup Duka za celou dobu *bezvládi* byl v Litoměřicích jen zřídka, v Mladé Boleslavi nebyl vůbec). Pouze v roce 2008 byl účasten biřmování starý biskup Koukl.

V průběhu roku 2008 má litoměřická diecéze opět **biskupa**. Stal se jím Jan Baxant, který se koncem roku ujal funkce a hned na Velikonoce 2009 byl v Mladé Boleslavi mezi mládeží, věřícími, navštívil i nemocné v místní nemocnici a zrenovovaného hospice.

⁷⁸Srov. OSNOVY náboženské výchovy pro základní školy,76.

⁷⁹Srov. VŠEOBECNÉ direktorium pro katechizaci, 94.

⁸⁰Srov. Tamtéž, 145.

⁸¹Srov. Tamtéž,13.

3.6 Ženy v církvi a jejich fenomén při výuce náboženství

Shrnutím této kapitoly vyplývá, že po roce 1989 se otevřel v katolické církvi prostor pro ženy, za starých pořádků jev dosti vzácný (bohužel k nelibosti některých otců samotářů, o kterých se zmiňuje úvod třetí kapitoly). Deficit po likvidaci řeholních řádů částečně suplovala skrytá církev, ale plná účast žen ve výuce náboženství mohla nastat až z příchodem svobody, zpřístupněním teologických fakult a kurzů katechetiky.

Výsostné postavení muže (v katolické církvi) je posláni kněze. Potřeba výuky katecheze mnohonásobně převyšuje jeho kapacitu a možnosti času, proto musí přijít podpora z řad laiků. Muži trvalí jáhni, lektoři a akolité, kteří pracují v církvi, ztrácejí o toto povolání zájem (nemotivující finanční ohodnocení, žádný kariérní růst atd.)⁸² Je to dáno současnou pluralitní společností, kde role muže je ekonomicky zajistit rodinu a najít si prestižní zaměstnání, které je většinou spojené s časovou náročností a na dobrovolnou práci pro církev mu nezbyvá dostatek času (eventuelní zájem je po odchodu do důchodu).⁸³ Pro tyto pracovní povinnosti se současní muži často zříkají odpovědnosti za výchovu dětí a ochotně tuto roli svěřují ženám.

Tato okolnost předávání víry malým dětem v rodině je velmi důležitá – první katecheze u dětí začíná v rodině a stává se stále více ženskou doménou. Rodinná křesťanská výchova a vyučování náboženství ve školách mají niterný vztah ke službě křesťanské výchovy dětí.⁸⁴

Jan Pavel II. měl velký smysl pro práci žen v církvi. Několikrát ženám ve svých exhortacích za své služby poděkoval a jeho přáním bylo, aby žen v pastoraaci přibývalo. Role ženy jako dárkyně života, vychovatelky, utěšitelky má v církvi své pevné místo. „Žena má na základě zvláštní zkušenosti mateřství specifickou citlivost pro člověka a pro vše, co je pravým dobrem, počínaje základní hodnotou života.“⁸⁵

Po již plánovaném odchodu z výuky náboženství Františka Němečka zůstanou pevnou oporou výuky náboženství mladé katechety, jak již bylo výše uvedeno mají oporu v mladém týmu faráře a kaplana.

⁸²Srov. Opatrný Aleš: Pastoraace v postmoderní společnosti, 59-62.

⁸³Srov. Tamtéž, 52.

⁸⁴Srov. Všeobecné direktorium pro katechizaci, 55.

⁸⁵JAN PAVEL II.: Posynodní apoštolský list *Christifides laici* o povolání a posláni laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988, Praha: ZVON 1990 (dále jen: Jan Pavel II. *Christifideles laici*), čl. 51.

4 Národnostní menšiny žijící ve farnosti Mladá Boleslav

4.1 Romská komunita v Mladé Boleslavi

Ještě koncem šedesátých létech minulého století se tato menšina romských starousedlíků v Čechách pohybovala od 56500 do 60279 osob.⁸⁶ V celém Středočeském kraji žilo 5828 trvale přihlášených Romů⁸⁷ (v Mladé Boleslavi kolem 350 až 400, kteří se dělili do několika základních rodin, které měly ve městě tradiční kořeny).

Znamé aktivity váženého *cikánského barona*, který obchodoval ze starožitnictvím, jiná rodina vévodila kolotočům, další byli úspěšní muzikanti. Většina Romů spořádaně pracovala v různých sférách průmyslu.

Přes drobné kázeňské delikty tato skupina obyvatel žila s majoritou v souladu, lépe situované rodiny obývaly části staré zástavby v Železné ulici, ostatní byli separováni za hranici města (na okraji sociálního systému, věrni svým zvykům a tradicím), pod stálým dozorem Veřejné bezpečnosti a komunistických orgánů.

Velký zásah do života starousedlých Romů a většinového obyvatelstva Mladé Boleslavi (a dalších průmyslových regionů v Čechách)⁸⁷ byl rozptýl romského obyvatelstva z okresů východního Slovenska, kde mělo být srovnáno se zemí 6800 cikánských chatrčí a pro 8200 rodin (asi 50000 osob) se hledalo nové ubytování.⁸⁸ Normalizační vláda měla v plánu do roku 1970 přesunout do Čech celkem 2173 početných cikánských rodin a rozptýlit je mezi stávající obyvatelé.⁸⁹ Tyto násilné změny u Romů, později příslušné orgány uváděly jako největší chybu, protože z většinou nevyhovujících, někdy ještě kočovných podmínek a zvyků této komunity (někteří neměli přístup k elektrické energii nebo tekoucí pitné vodě),⁹⁰ odešli do luxusních poměrů. Těmto občanům byly přidělovány solidní státní byty a to většinou na úkor mladých manželství, která měla několik let zažádáno o byt. Nájemníci, kteří již v bytové jednotce bydleli, měli ze dne na den nedobrovolného souseda.

⁸⁶ Srov. PAVELČÍKOVÁ Nina: Romové v Českých zemích v letech 1945-1989, :Úřad dokumentace PČR Praha 2004, 97.

⁸⁷ Tamtéž, 96-97.

⁸⁸ Tamtéž, 90-91.

⁸⁹ Tamtéž, 91.

⁹⁰ Tamtéž, 91.

Absolutně nebylo v silách ani v zájmu jednotlivých cílových okresů tyto požadované plánované kóty splnit a vehementně se jim bránily (i přes odpor vedení města, se několik cikánských rodin direktivně přistěhovalo, je následovali další již nekontrolovatelní migranti a v běžném bytě bydlelo 10 i více lidí bez evidence). Negativní státní plánování do Mladé Boleslavi sedmdesátých let přineslo tyto jevy:

- do již tak sužovaného města vojsky SSSR, vstoupil další problémový faktor;
- Romové jako pachatelé trestných činů – podstatně se zvýšila kriminalita, tehdy neznámí jev trestná činnost nezletilých;
rušení nočního klidu a špatné soužití, nepořádek na chodbách panelových domů, do těchto zánovních bytů si přinesli část své kultury, později ničení dřevěných částí inventáře bytů, kde si zakládali ohniště a budovali palírny alkoholu,⁹¹ místní obyvatelé se právem obávali o svůj život;
- první otevřené incidenty s místními obyvateli s rasovými motivy, nikdo nechtěl mít za souseda Roma, vznikaly problémy na pracovištích;
- místní VB byla nepřetržitě zaměřena na chování těchto příchozích skupin;
- starousedlí Romové se od těchto přistěhovalců distancovali (bohužel majoritní skupina nedělala rozdíl);
- podezření na zvýšený výskyt infekčních chorob (obzvláště hepatitidy typu A infekční onemocnění jater), nemocní Romové se bránili vyšetření a hospitalizaci, nutné pro tento typ onemocnění a migrovali do jiných oblastí.⁹²

Další chyba komunistického zřízení bylo to, že Romové ze Slovenska nebyli absolutně připraveni na prostředí do kterého směřovali, do průmyslových anonymních center. Pro tyto lidi, kteří museli přetrhat tradiční vztahy romských rodových komunit a rozvětvených rodin na území východního Slovenska, to muselo být pro ně velmi stresující.

Do panelových domů se nastěhovaly romské rodiny, které se navzájem neznaly a dělalo jim velké problémy vycházet mezi sebou.⁹³ Byl to též zásah do hierarchie místní romské komunity.

⁹¹Srov.PAVELČÍKOVÁ Nina: Romové v Českých zemích v letech 1945-1989,121.

⁹²Srov.Tamtéž, 120-122.

⁹³Srov. TAMTÉŽ ,121.

4.1.1 Romové a školství

Dalším rysem majoritní společnosti, byla záměrná devalvace významu vzdělání Romů. V komunistickém prostředí, které preferovalo manuální práci (ideologicky i mzdově) a opíralo svoje dogma o dělnickou třídu, se snahy o podnícení zájmu Romů o učňovské a středoškolské vzdělání projevovalo jako neúčinné.⁹⁴ Romové zastávali převážně nádenické a pomocné práce ve stavebnictví (většinou jako kopáči), v místní automobilce, v okolních zemědělských družstvech, v úklidových službách apod., měli poměrně slušné platové ohodnocení (navíc doplňované stále zvyšujícími sociálními dávkami, hlavně progresivním systémem přídavků na větší počet dětí).⁹⁵ Zvyšování kvalifikace tedy pro Romy nebyla motivující, motivující byl rychlý výdělek, pokud možno ihned po základní škole.

K tomuto negativnímu jevu ve vzdělávání Romů přispěl i samotný školský systém, který byl romskými dětmi i jejich rodiči často vnímán jako nepřátelský (nepochopení ze stran učitelů mentality romských dětí, rozsazování do zadních lavic, časté ponižování ze stran učitelů i žáků majority, horší hodnocení a časté návrhy ředitelů škol na přeřazení do pomocných škol). Speciální škola v Mladé Boleslavi byla díky poměrům na základních školách jediným ústavem, kde neměli větší problémy (bohužel kredit této školy pro další vzdělávání byl hendikepem).

Po roce 1989 byl tento hluboký úpadek romského školství primární pro pozdější nezaměstnanost této komunity.⁹⁶ V době začínající nezaměstnanosti si tato skupina začala uvědomovat význam vzdělání (pracovní úřady jim zdarma nabízejí rekvalifikační kurzy), stoupá zájem o maturitní obory a vysoké školy a školy sociální - speciálně určené pro Romy.

Velmi ceněna je práce romských asistentů, kteří docházejí do škol a motivují školáky pro další vzdělávání a studium. Další vstřícný krok na pomoc této skupině poskytla automobilka, která nabízí učňovské obory - finančně motivuje žáky, kteří mají dobrý prospěch (někteří žáci i přes opakované výtky za fluktuaci museli být ze studia vyloučeni).

⁹⁴Srov. PAVELČÍKOVÁ Nina: Romové v českých zemích v letech 1945- 1989, 102.

⁹⁵Srov. Tamtéž, 102-103.

⁹⁶Srov. SIROVÁTKA Tomáš: Menšiny a marginalizované skupiny v České republice: Georgetown 2002, 47.

4.1.2 Romové a religiozita

Náboženský život Romů jak přistěhovalců z východního Slovenska, tak starousedlíků žijících v Čechách je považován za pasivní (na rozdíl od katolíků, kteří chození do kostela považují jako samozřejmost, Romové do kostela nechodí nebo velice zřídka – často jen na Vánoce a Velikonoce).⁹⁷

Z historických pramenů je znatelné, že Romové vždy žili na okraji společnosti a v svatostáncích nebyli vždy vítanými hosty. Proto se naučili žít s Bohem i mimo kostel. Podle slov Romů je Bůh ten, který jim pomáhá a doprovází je na životních cestách. Modlit se nepotřebují (uvádějí, že s ním komunikují většinou formou proseb a cikánských zpěvů). Bůh se v jejich představách nalézá v každém, je v srdcích lidí a může za jejich osudy. Podle starých cikánských tradic může Bůh poslat svého pomocníka **mula**, něco jako ducha zemřelého. Toto patří ke kulturní tradici předků, obzvláště praktikována při úmrtí člověka.⁹⁸ Z těchto odlišných religiózních zvyků je výuka náboženství u Romů velmi problematická (od vyučujícího očekávají více mystiky, podobné jejich představám, někteří očekávají charitu).

Většina Romů přichází do kostela jen při příležitostech křtin a pohřbů. Svatost manželství Romové většinou neslaví – uvnitř romského společenství je soužití párů plně uznáno a legalizováno obřadem zvaným *mangavipen* (obdoba zasnub) – jde vlastně o jakousi dohodu mezi rodinami a k oficiálnímu sňatku tak ani dojít nemusí.⁹⁹ V poslední době dochází (zcela ojediněle) k smíšeným sňatkům – většinou u movitějších jedinců, nebo romských umělců (zpravidla Rom muž s ženou majoritní společnosti).¹⁰⁰

Křest chápou Romové jako rituál – jako něco magického, prostředek magické očisty. Křest má očistit novorozence i matku od nečistoty, která je spojena v romské společnosti s aktem porodu. Fara v Mladé Boleslavi registruje velký zájem o křty této skupiny lidí.

Křest'anský pohřeb je dalším důvodem jak využít pohostinnosti místní fary. Církevní pohřeb je z jejich pohledu nezbytnou záležitostí (známé jsou velmi výpravné pohřby *cikánských baronů* a jejich rodinných příslušníků, které mohou ochromit život ve městě).

⁹⁷Srov.HAJSKÁ Markéta: Křtem proti zlým silám, in DINGIR, 1/2004, 13.

⁹⁸Srov.HRDLIČKOVÁ Lucie: Smrt a pohřeb u Romů, in DINGIR, 1/2004, 20.

⁹⁹Srov.HAJSKÁ Markéta:Křtem proti zlým silám, 13.

¹⁰⁰Srov.Sirovátka Tomáš: Menšiny a marginalizované skupiny v České republice, 219.

4.2 Vietnamská menšina

Za počátek vietnamské migrace do ČR se považuje rok 1950 (vzájemnou smlouvou o spolupráci obou zemí).¹⁰¹ Byl tady jednak zájem pomoci v oblasti vzdělávání vietnamských studentů, později byl zájem i o vietnamské pracovníky do oblasti strojírenství a lehkého průmyslu. Roku 1973 byla podepsána další smlouva mezi ČSSR a VDR o přijímání studentů, učňů a o zaměstnávání (jednalo se tehdy o malý počet studentů a učňů převážně do textilního průmyslu).¹⁰²

Nejvyšší nárůst počtu Vietnamců v ČR byl mezi léty 1979 a 1985 (usnesením vlády č.337 ze dne 19.prosince 1979).¹⁰³ Roku 1981 pobývalo v ČSSR asi 35000 vietnamských občanů, z toho asi dvě třetiny pracovaly v dělnických profesích.¹⁰⁴

Jak skupiny studentů, tak pracovníci byli velmi pečlivě vietnamskou stranou vybíráni za odměnu, nebo válečné, či pracovní úspěchy (mnozí se do ČSSR dostávali na základě různých protekcí).¹⁰⁵

Velký počet Vietnamců přišel do Mladé Boleslavi koncem osmdesátých let, a to převážně z řad dělníků do mladoboleslavské automobilky (vietnamská strana nejprve požadovala zařazení do zemědělské praxe, ale pro odlišnost podmínek zemědělství ve Vietnamu a Československu se na tyto podmínky nemohlo přistoupit).¹⁰⁶ Hospodářským základem jednoty vietnamského národa je pěstování rýže, a těžký průmysl se ve Vietnamu téměř nevyskytoval. Na pásové lince v místní automobilce si často stěžovali, že fyzická stavba Vietnamců neumožňuje práci s těžkými předměty.

Vietnamští občané se museli vyrovnávat s cizím prostředím, neznalostí jazyka, pro ně neznámou kulturou, a hlavně odlišným podnebím (velká část Vietnamu leží ve vlhkém tropickém pásmu). Bohužel krom toho byli tito pracovníci zdrojem posměchu a samozřejmě se objevovaly i známky xenofobních a rasistických reakcí, většinou na pracovištích, ve škole,

¹⁰¹Srov.KOCOUREK Jiří: Menšinová problematika v ČR: Sociologický ústav Praha 2006, 49.

¹⁰²Srov.Tamtéž,48.

¹⁰³Srov.Tamtéž, 47.

¹⁰⁴Srov.Tamtéž,48.

¹⁰⁵Srov.KOCOUREK Jiří: S vietnamskými dětmi na českých školách:Nakladatelství H & H 2007, 80.

¹⁰⁶Srov.Tamtéž,98.

nebo přímo na veřejnosti.¹⁰⁷

Další negativní jev pro naši společnost bylo jejich nelegální obchodování (zpočátku obchodování z drobnou elektrotechnikou a textilem, později velkého množství různého zboží - většinou pašovaného).

Po roce 1989 se situace výrazně změnila. Někteří Vietnamci zlomové období u nás přečkali (v polovině osmdesátých let vzrostl i počet spekulativních manželství, která neměla dlouhého trvání). Nový fenomén Vietnamců, kteří přijížděli k nám za obchodem, následují je na rozdíl od předchozích období jejich rodinní příslušníci a děti. Většina vietnamských občanů tu žije již na základě povolení k trvalému pobytu (zpravidla o azyl nebo občanství v ČR nestojí).¹⁰⁸ V roce 2004 žije v ČR kolem 40000 Vietnamců (některé zdroje uvádějí dokonce 60 – 70000).¹⁰⁹ Vietnamci tvoří tedy v ČR třetí nejpočetnější skupinu cizinců (po Ukrajincích a Slovácích).

4.2.1 Vietnamské děti na českých školách

Velmi významnou skupinou žijících u nás jsou Vietnamské děti a studenti, kteří se zde již narodili, nebo tu žijí od malička.¹¹⁰ Stávají se fenoménem českého školství (presentují se jako rodilí mluvčí, navazují kontakty s českými dětmi a studenty). Pro svou studijní disciplínu, bezproblémové chování jsou mezi učiteli oblíbeni (na mladoboleslavském gymnáziu patří mezi premianty třídy a v píli převyšují české kolegy). Existují již formy spolupráce vietnamských studentů s Magistrátem v Mladé Boleslavi, kdy dělají překladatele při styku s obchodníky, kteří neumějí česky (pomáhají vyplňovat různé formuláře, hlášení, v některých případech jsou ochotni pomáhat při adaptaci Vietnamců v nedalekém uprchlickém táboře v Jezové u Bělé pod Bezdězem).

Mladí Vietnamci mají velkou motivaci, aby se vzdělávali (jejich vrstevníci ve Vietnamu nemají s porovnáním s vrstevníky v ČR, tak velkou možnost studovat, vysoké školy mají omezenou kapacitu, střední nemají patřičnou úroveň).¹¹¹

¹⁰⁸Srov. KOCOUREK Jiří: S vietnamskými dětmi na českých školách, 102.

¹⁰⁹ Srov. Tamtéž, 103.

¹¹⁰ Srov. Tamtéž, 137.

¹¹¹ Srov. Tamtéž, 137

Dosažené vzdělání dítěte silně posiluje prestiž vietnamské rodiny. Starší generace měly těžký život, ve Vietnamu byly vleklé války a málokdo mohl studovat na vysoké škole, proto teď vkládají do svých dětí naděje a jsou ochotni se obětovat a věnovat se dětem a studentům ze všech sil.¹¹² Velká část studujících Vietnamců má za cíl vystudovat prestižní vysokou školu (vědomi si toho, že v ČR je to při splnění určitých podmínek zdarma).

4.2.2 Vietnamci a náboženství

Velká většina Vietnamců vyznává buddhismus. Už od konce 16. století přijížděli do Vietnamu také katoličtí misionáři, kteří byli často považováni za vetřelce, byli pronásledováni a popraveni. To se za koloniální nadvlády změnilo, takže ve Vietnamu vzniklo velké množství katolických obcí (bohužel spojovaných se západní nadvládou).¹¹³

Pro současný Vietnam je charakteristické, že tam existují celé katolické vesnice (katolíků je asi osm milionů, po Filipínách největší počet v Asii).¹¹⁴ Mají celou řadu biskupů i arcibiskupů, a v posledních desetiletích byly Vatikánem kanonizovány desítky svatých mučedníků. Ve Vietnamu působí i řeholní řády, které jsou však na okraji socialistické společnosti.¹¹⁵

Jelikož Vietnamských křesťanů v ČR přibývalo, bylo potřeba nějak se o ně pastoračně postarat. Od roku 2004 působí dva redemptoristi - misionáři z Vietnamu u svých spolubratrů na Svaté Hoře u Příbrami.

V Mladé Boleslavi od roku 2004 existuje mše pro Vietnamce kterou celebruje Hoang Minh Duc (Francis), vždy po dětské mši v neděli (zpočátku jednou týdně, později dle přání věřících). Byla to první možnost jak umožnit Vietnamcům realizaci víry (za podmínek a zvyků, které měli ve Vietnamu – mše je skoro celá zpívána). Po mši páter Francis, ještě minimálně půl hodiny diskutuje s Vietnamci o jejich problémech (nabádá k větší spolupráci s místními úřady, vytýká organizovaný obchod s narkotiky, který se mezi komunitou lavinovitě šíří, dále vytkl malou účast dětí na bohoslužbách a nezbytnost ctít neděli jako den odpočinku, který obchodníci nerespektují). O pastorační a svolávání lidí na náboženské akce

¹¹²Srov.KOCOUREK Jiří: S vietnamskými dětmi na českých školách, 137.

¹¹³Srov.PECHOVÁ Eva: S vietnamskými dětmi na českých školách: Nakladatelství H & H 2007, 56.

¹¹⁴Srov.Tamtéž,74.

¹¹⁵Srov.Tamtéž,74.

se stará pověřený koordinátor z řad vietnamských věřících, který obstojně mluví česky (negativní stránkou působení Vietnamských redemptoristů je nechuť učit se česky – z počátku jim byl přidělen český učitel, kterého se taktně stranili). Vietnamský koordinátor je tedy jakýsi most mezi farou a Vietnamskou menšinou.

Bohužel nově se tvořící inteligenci mladých Vietnamců v Čechách brzdí jejich rodiče, kteří v mnoha případech nestojí o jejich integraci do majoritní společnosti. Jsou podporováni svými krajanskými organizacemi a svazem podnikatelů a nabádáni k obezřetnosti před českými úřady (časté kontroly jejich tržnic, kontroly jejich stravovacích podniku atd.)¹¹⁶ Jejich priorita je ekonomická stránka této skupiny – vytvořit si co největší kapitál pro návrat do Vietnamu na který jsou citově vázáni. Jiné je to u Vietnamců, kteří se v ČR narodili. Ti často mají větší vztah k nové vlasti, kde prožili dětství (čeština jim nedělá problémy) a touží zde založit novou rodinu.¹¹⁷

4.2.3 Péče o vietnamskou mládež

Aktivita dvou vietnamských misionářů přináší i pastorační činnost, která se koná vždy po mši, nebo prostřednictvím koordinátorů.

Dobrou tradicí se staly letní tábory na Svaté Hoře. S tímto nápadem, jak se postarat o vietnamské děti po duchovní stránce přišla komunita vietnamských katolíků pod vedením již zmíněných kaplanů (tato setkání se konají od roku 2008 – třetí ročník se intenzivně připravuje nyní). Počet dětí a studentů se pohybuje kolem 120 až 130 z celé České republiky (z mladoboleslavské farnosti jich v roce 2008 bylo 16 a dva dospělí, o rok později počet o dvě děti stoupl a jednoho dospělého z řad vietnamských rodičů).

Tyto akce se koordinují s místními úřady za přispění redemptoristů ze Svaté Hory. Pořadatelé se snaží o sblížení vietnamské komunity s majoritou (soutěžní otázky jsou kladeny jak ve vietnamštině, tak v češtině). Ceny jsou rozdávány jak ze znalosti Bible, tak sportovní činnosti.

¹¹⁶Srov. KOCOUREK Jiří: Menšinová problematika v ČR, 58.

¹¹⁷Srov. Tamtéž, 57-58.

4.3 Ukrajinská menšina

Opomineme-li Slováky, představují Ukrajinci v ČR nejpočetnější migrační komunitu. Ke konci června 2006 pobývalo na našem území 296 tisíc cizinců, kteří vlastnili povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu, více než 30% (93466) těchto osob mělo ukrajinskou státní příslušnost.¹¹⁸

Ukrajinská migrace do Čech má dlouhou historii. K první větší migraci mezi Ukrajinou a českými zeměmi došlo po připojení části Haliče a Bukoviny k habsburskému soustátí. Již v této době pobývalo na našem území množství ukrajinských vojáků, důstojníků a v neposlední řadě také množství sezónních dělníků.¹¹⁹

Po připojení zakarpatské Rusi k tehdejšímu Československu (žila zde velmi početná skupina Ukrajinců) tehdejší stát se staral o jejich kulturu a školství (vydávaly se knihy, učebnice, slovníky, bylo provozováno ukrajinské divadlo, ukrajinská univerzita, různé akademie a gymnázia).¹²⁰ Vznikaly na našem území ukrajinské spolky (rozvoj se zastavil až německou okupací a rozpadem státu). V důsledku zákazu působení ukrajinských organizací byla většina ukrajinských imigrantů ze starších vln asimilována do majoritní společnosti (nezbývalo než se přizpůsobit, v opačném případě by následovalo přestěhování do SSSR).

Po změně systému v roce 1989, kdy se otevřely hranice, tehdejší Československo se stalo velmi atraktivní zemí pro imigranty převážně z bývalého Sovětského svazu.¹²¹

Motivace k migraci je jednak nelichotivá ekonomická situace na Ukrajině¹²², geografická blízkost a velmi důležitá je jazyková a kulturní bariéra. Ukrajinci odcházející za prací do Čech mají jeden společný rys – odhodlanost udělat prakticky cokoli pro to, aby získali jakoukoli práci (někdy pracují v nedůstojných až ponižujících podmínkách na hranici lidské důstojnosti za nízkou mzdou).¹²³

¹¹⁸Srov. LEONTIYEVA Yana: Menšinová problematika v ČR: Sociologický ústav AV ČR 2006, 33.

¹¹⁹Srov. Tamtéž, 32.

¹²⁰Srov. Tamtéž, 32.

¹²¹Srov. Tamtéž, 32.

¹²²Srov. Tamtéž, 32.

¹²³Srov. Tamtéž, 32.

V Mladé Boleslavi pracují především v místní automobilce a ve stavebních firmách (tam většinou nelegálně). Na rozdíl od vietnamské menšiny se Ukrajinci vyznačují tím, že až na výjimky nepodnikají. Charakteristické pro ukrajinské dělníky je značná nespolehlivost, na pracovišti se často objevuje alkohol, když není dozor ztrácení pracovní morálku, často předstírají, že jsou vyučení v požadovaném oboru (padělané výuční listy) a tudíž kvalita odvedené práce není dobrá. Ukrajinské ženy pracují většinou v úklidových firmách, v obchodních řetězcích a v poslední době jako ošetřovatelky v nemocnicích. Jejich děti, (až na rodiny, které zde požádaly o azyl) zůstávají na Ukrajině.

Výjimkou jsou **ukrajinští studenti**, kteří tvoří specifickou skupinu. Tito, zatím nepočtení, migranti většinou přicházejí do ČR nejenom z důvodů ekonomických.¹²⁴ Mladí lidé touží po vzdělání a uplatnění ve své specializaci, kterou na Ukrajině studovat nemohou (místní automobilka má na Ukrajině svůj pobočný závod a velmi stojí o vzdělané odborníky v této oblasti). Vzniká zde možnost pro tyto studenty, kteří mohou studovat na podnikové vysoké škole, nebo místní pobočce Technické univerzity Liberec.

4.3.1 Religiozita Ukrajinců

Důležitou charakteristikou ukrajinské migrační komunity v ČR, je poměrně vysoká religiozita (náboženství se často stává jednou z mála konsolidačních sil Ukrajinců v zahraničí, často jediná možnost jak komunikovat se svými krajany).¹²⁵

V Mladé Boleslavi jsou velmi navštěvované řeckokatolické mše v kostele sv. Jana, které celebrouje ukrajinský kněz Jaroslav Huljak – velmi schopný kazatel, který se nebrání spolupráci s místní farou, česky mluví velmi dobře. Mezi jeho oblíbené pasáže kázání je poučování ukrajinských věřících, aby si zachovali důstojnost, neponižovali se otrockými pracemi a dalšími specifiky jejich pobytu – kriminalitou a další nelegální činnosti. Každou sobotu se schází kolem třiceti až padesáti věřících. Je to místo, kde se mohou dozvědět zprávy z domova, rozdávají se zde různé časopisy, letáky na ukrajinské kulturní akce. Po ukončení bohoslužby lidé zpravidla neodcházejí (vytvářejí diskusní skupinky a nějakou dobu postávají před kostelem). Je možné po bohoslužbě i požádat kněze o církevní záležitosti. Někteří návštěvníci se již osobně znají a setkávají se i mimo kostel.

¹²⁴ Srov. LEONTIYEVA Yana: Menšinová problematika v ČR, 44.

¹²⁵ Srov. Tamtéž, 33.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat výuku náboženství v Mladé Boleslavi mezi obdobími hluboké totality do současné doby. Dalším cílem bylo upozornit na významné události, mezníky a rozdíly obou etap. V dnešní pluralitní společnosti jsou kladeny vysoké nároky na každého z nás. Jakou technikou disponovali hrdinové odboje v době totality, to pochopitelně v době osobních počítačů, mobilních telefonů a jiných vymožeností dnešní doby, vyvolá v očích dnešní generace pouze úsměv. Výzkum mé práce ukázal, že tyto dvě generace lidí již bohužel (ač stejného vyznání víry) nenaleznou společnou řeč. Jako nás příliš nezajímalo nekonečné vyprávění našich dědů o válečných útrapách, dnešní mladé lidi téma *sametová revoluce* též moc neláká. V době totality měli k sobě lidi podstatně blíže, měli společného nepřítele, který je omezoval duševně duchovně i fyzicky. Dnešní nejvíce používaná věta „co za to dostanu“ v boji proti komunistům neexistovala. Spoustu věcí se dělalo s nadšením pro dobrou věc a s nadějí do budoucna. Bohužel některým lidem se sen o nabyté svobodě brzo rozplynul. Otázku generační výměny katechetů a katechetek jsem si položil jako stěžejní téma, protože je pro budoucnost výuky náboženství prioritní. Na otázku jak kvalitní učitelé náboženství budou na faře v Mladé Boleslavi nemohu dát jednoznačnou odpověď. Co se týká katechetů profesionálů (faráře a kaplana), ty bezesporu splňují nejvyšší kritéria vzdělání. Tři katechetky a jeden starší katecheta doplnili velmi úspěšný tým pedagoga na faře. Toto *zlaté* katechetické období však může skončit odchodem faráře a kaplana. Radek Vašínek byl velmi oblíbený mladý učitel náboženství, který na sebe vázal velký počet starších žáků a studentů gymnázia a již před koncem mého výzkumu na faře bylo jisté, že odejde studovat do Říma Jeho přípravy a jiné úkoly biskupa byly natolik citelné pro výuku náboženství, že ho v některých případech zastupovaly katechetky. Odešel i populární farář Josef Szeliga do Litoměřic. Pod touto skutečností bylo zajímavé sledovat reakce starších žáků a studentů gymnázia. Jáhen Kamil dostal kněžské svěcení a postupně přebíral liturgickou práci, ostatní vyčkávají co přinese nový farář. Při tomto výzkumu *za pochodu* mohu udělat stručný závěr, který vyplynul z aktuální situace. Tři roky pečlivého snažení může zhatit reorganizace ze strany biskupa (věřící a studenti psali otevřený dopis na biskupství, aby farář a kaplan zůstal). Další zjištění je to, že ženy katechetky jsou velmi vhodné k dětem předškolního věku do prvního stupně (rozsah 5 až 12 let), pro starší žáky a studenty je vhodnější muž *profesionál*. Tento trend mi potvrdila většina starších studentů, ale i studentek. Bude zajímavé pozorovat nastávající období výuky náboženství v Mladé Boleslavi, kolik starších žáků a studentů pod vlivem těchto změn nastoupí od podzimu 2010 na náboženství. Zde je třeba podotknout, že osobnost učitele i katechety formuje žáky a studenty na celý život,

může víru posilnit, ale i oslabit. Katecheta, nebo katechetka by v první řadě měl následovat Krista. Toto osobní povolání Ježíšem a vztah k němu jsou tou největší hnací silou.

Metodu jsem používal formou osobního svědectví, kterou jsem porovnával s dokumenty a odbornou literaturou. Za přispění katechetky paní Chaloupkové jsem dostal kontakt na Dr. Josefa Šplíchala, kterého jsem v Praze několikrát navštívil. Ani jsem netušil, jaká to byla studnice informací o *podzemních* církvích s přímou vazbou na Mladou Boleslav. U pátera Šplíchala jsem si cenil jednak velmi vřelého přijetí, tak zapůjčení vzácné literatury z které jsem též čerpal. Bývalého katechetu Václava Vlasáka se mi podařilo, vypátrat v Turnově, kde působí na vikářství. Bylo pro mne potěšením, že pan farář Vlasák je rodákem z Mladé Boleslavi a učil v totalitě náboženství na školách. Bohužel autentické vyprávění o tehdejších poměrech při výuce bylo velmi poutavé a věrohodné, ale nemohl jsem se opřít o jediné písemné svědectví. Za hledáním žijících pamětníků z dob pronásledování komunistickým režimem jsem navštívil i několik domů seniorů a v neposlední řadě charitativní domov ve Staré Boleslavi, kde hospicovou činnost pro přestárlé boží služebníky zajišťují řádové sestry. Zde jsem načerpal velmi mnoho informací, měl jsem možnost hovořit s lidmi, kteří byli komunistickým režimem vězněni a tvrdě pracovali v uranových dolech. Naopak metoda osobního svědectví se neuplatnila u vietnamské menšiny. Velmi špatná komunikace byla s jejich misionářem Hoang Minh Duckem, který neuměl česky a jeho angličtina byla natolik špatná, že nám v překladu z vietnamštiny pomáhal jejich koordinátor. O této uzavřené komunitě je však dostačující literatura z které jsem mohl čerpat. S ukrajinskou a romskou menšinou nebyl problém žádný. S obavou jsem navštívil i romskou kolonii u Mladé Boleslavi, kde jsem byl seznámen s jejich velmi zajímavou spiritualitou, životním stylem, a v neposlední řadě s problémem jejich nezaměstnanosti a odmítavým postojem některých místních obyvatel. Velmi zajímavé setkání bylo se zástupcem ukrajinské menšiny knězem Jaroslavem Huljakem, který mne přivítal slovanskou pohostinností a na rozdíl od vietnamského misionáře mluvil perfektní češtinou.

Při bádání mého stěžejním tématu o vývoji vyučování náboženství v Mladé Boleslavi, jsem narazil na různé, ještě neotevřené problémy, kterým jsem se nechtěl věnovat vůbec, nebo jen okrajově, ale tato témata mne zaujala natolik, že by stála za samostatný výzkum. Velmi zajímavým námětem jsou salesiánské chaloupky, nebo náboženský život Romů. Při výzkumu romské komunity jsem dostal odpověď na některé otázky. Proč nechodí Romové do kostela a jejich děti na náboženství? Kostel tato menšina nevnímá jako nutný prostor pro kontakt s Bohem (pro křesťany nepřijatelné), že velká část Romů přichází do chrámu pouze

při příležitostech křtin a pohřbu. Velmi mne zaujala i romská spiritualita, pojem smrti a co očekávají od Boha.

Tato práce mne velmi obohatila. Při více než půlročním bádání jsem poznal mnoho zajímavých lidí, vžil jsem se do života fary v Mladé Boleslavi, kde jsem *zdomácněl* a jsem kdykoliv ochotný navázat na úspěchy odcházejících katechetů. Udělal jsem si vlastní názor na národnostní menšiny a některé zkreslené informace přehodnotil. Bude mi velkým potěšením, bude-li tato práce někomu prospěšná, možná ji rozšířím o některé zajímavé poznatky a předám k studijním účelům.

POUŽITÁ LITERATURA:

BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: Katolická církev v Československu 1945-1989: CDK Brno 2007.

DELOUCHE Frederic a kol. 14 historiků: Dějiny Evropy: Agro Praha 2001.

DOKUMENTY II. vatikánského koncilu: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2002.

FIALA Petr, HANUŠ Jiří: Skrytá církev- Felix M. Davídek a společenství Koinótés: CDK Brno 1999.

HERČÍK Karel, KARLÍK Jan: Mladá Boleslav, továrna ve městě – město v továrně: Moto Public Mladá Boleslav 2005.

KAMPER Zdeněk: Z minulosti kolejí piaristů v Kosmonosích a Mladé Boleslavi v letech 1688 – 1852: Nakladatelství Svárovský 1938.

KOCOUREK Jiří, PECHOVÁ Eva: S vietnamskými dětmi na českých školách: Nakladatelství H a H 2007.

KŘÍŽKOVÁ Růt Marie : Kniha víry, naděje a lásky: Portál Praha 1996.

LEONTIYEVA Yana: Menšinová politika v ČR: Sociologický ústav AVČR 2006.

MACHAČOVÁ Jana, MATĚJÍČEK Jiří: Sociální pozice národnostních menšin v českých zemích 1918 – 1938: Slezský ústav Slezského zemského muzea Opava 1999.

MESTECKÁ Silva, BENEŠ Luděk: Mladá Boleslav pohledy a staletí: Vydalo město Mladá Boleslav 2000.

OPATRNÝ Aleš: Cesty pastorační v pluralitní společnosti: Karmelitánské nakladatelství Kostelním Vydří 2006.

OPATRNÝ Aleš: Pastorační v postmoderní společnosti: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2001.

OPATRNÝ Aleš: Pastorační situace u nás: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 1996.

OSNOVY náboženské výchovy pro základní školy: Česká biskupská konference Praha 1996.

PAVELČÍKOVÁ Nina: Romové v Českých zemích v letech 1945-1989: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunistů PČR Praha 2004.

RYŠKOVÁ Mireia, ŠPLÍCHAL Josef a kolektiv: Stručný úvod do písmo sv. Starý v Nový zákon: Scriptum Praha 1991.

SIROVÁTKO Tomáš: Menšiny a marginalizované skupiny v České republice: Georgetown Brno 2002.

VŠEOBECNÉ direktorium pro katechezi: Česká biskupská konference Praha 1998.

PUBLIKACE, APOŠTOLSKÉ LISTY, MATRIKY

JAN PAVEL II.: Posynodní a apoštolský list CHRISTIFIDES LAICI: Zvon Praha 1990.

KNIHA biřmování, matrika farnosti Mladá Boleslav 1968 – 2009. Nepublikováno.

KNIHA oddaných, matrika farnosti Mladá Boleslav 1968 – 2009. Nepublikováno.

KNIHA pokřtěných, matrika farnosti Mladá Boleslav 1968 – 2009. Nepublikováno.

KRONIKA fary Mladá Boleslav. Nepublikováno.

Muzeum Publication Škoda Auto: Moto Public Mladá Boleslav 2006.

RETROSPEKTIVNÍ lexikon obcí Středočeského kraje 1869 až 2001 (Díl II a III), vydal Česká statistický úřad v Praze pro potřeby obcí, dále jen interní údaje města Mladá Boleslav, správní odbor k 31.12.2009.

VÝKAZ POLICEJNÍHO prezidia č.2 od roku 1990 – 2000: interní publikace policejního prezidia ČR. Nepublikováno.

ČASOPISY

BOLESLAVAN: Měsíčník statutárního města Mladá Boleslav, 14 ročník, květen 2010.

DINGIR: Časopis o současné náboženské scéně, 1 / 2004.

ANGLICKÁ ANOTACE

Development of religion education in Mladá Boleslav between 1970 – 2009

The aim of this diploma work is to make a follow up description of teaching the religion in the years 1970 – 2009. Another goal of this work is to make the reader aware of the significant events, happenings and the existing differences pertaining to the time periods under this study.

The first chapter makes the reader acquainted with the history of the town and it draws his attention to the importance of the town, namely to its outstanding position in terms of education as the town is being referred to as the brotherly Rome.

The second chapter covers the time of the normalisation up to to November 1989 and it refers to the methods used in teaching the religion during the time of the totalitarian regime not emitting the situation of Church in hiding.

The third chapter deals more precisely with the methods used in teaching religion after 1989 pointing to the trends in clergy position.

The fourth chapter is focussed on national minorities living within the parish of Mladá Boleslav, the influence of the car factory on the life of these minorities. This study reflects all problems arising in the rotation of parsons, chaplains and the religion teachers as a result of new generation succession. Here we also face the lack of women being engaged in religion teaching.

Key words: Mladá Boleslav, national minorities, education, church, woman

RESUMÉ

Cílem této bakalářské práce je zmapovat vývoj výuky náboženství v Mladé Boleslavi v letech 1970 až 2009. První kapitola seznamuje s minulostí města, upozorňuje na jeho význam a na dominantní postavení v oblasti školství, kde se o městě hovoří jako o *bratrském Římu*. Druhá kapitola přiblíží dobu normalizace až do listopadu 1989, metody při výuce náboženství v totalitě a význam skryté církve. V třetí kapitole je přesněji rozpracován vývoj výuky náboženství po roce 1989, nové trendy katecheze a stav *bezvládní* v diecézi. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na národnostní menšiny žijící ve farnosti Mladá Boleslav, vliv automobilky na život těchto menšin.

Z hlediska časového je práce vymezená obdobím od roku 1970 do roku 1989 a od proměn roku 1989 po současnost. Z doby totalitního systému bylo jen velmi těžko dohledat některé informace, které podrobněji ukazují, jak výuka probíhala, proto se bádání vymezuje na generační výměny farářů, kaplanů a katechetů a příchod nové generace, která není zatížena minulostí. Je zde nastíněna i problematika feminizace výuky náboženství. Studie se zabývá otázkou zda může žena plnohodnotně zastoupit muže při výuce starších dětí a studentů. Tento průsečík a výslednice šetření se nachází na konci třetí kapitoly.

Studie odhalila nepostradatelnou roli ženy v církvi. Ideální mladší katecheta laik je pravděpodobně v tomto odvětví jen zbožným přáním faráře, proto mužskou roli učitele náboženství musí zatím zastat sám s pomocí kaplana. Bohužel v dnešní uspěchané době je vše o penězích. Výzkum nastavil zrcadlo velmi palčivému tématu, financování katechetů, které musí církev vyřešit. Je nutné upozornit na význam učitele nebo učitelky náboženství, že jejich kvalita může formovat žáky nebo studenty po celý život.

V závěru je možné vyjádřit uspokojení nad výzkumem sledovaného období. Časově na sebe události navazovaly, některé slepá místa bádání byla nahrazena tématy, které mohly být doloženy literaturou. Podařilo se rozkrýt problémy a starosti národnostních menšin, problémy i radosti žáků a studentů, kteří bezmocně bojovali za faráře a kaplana a vkládání naděje do nových lidí.

Klíčová slova: Mladá Boleslav, národnostní menšiny, katecheze, církve, ženy

Práce obsahuje 96128 znaků s mezerami.

